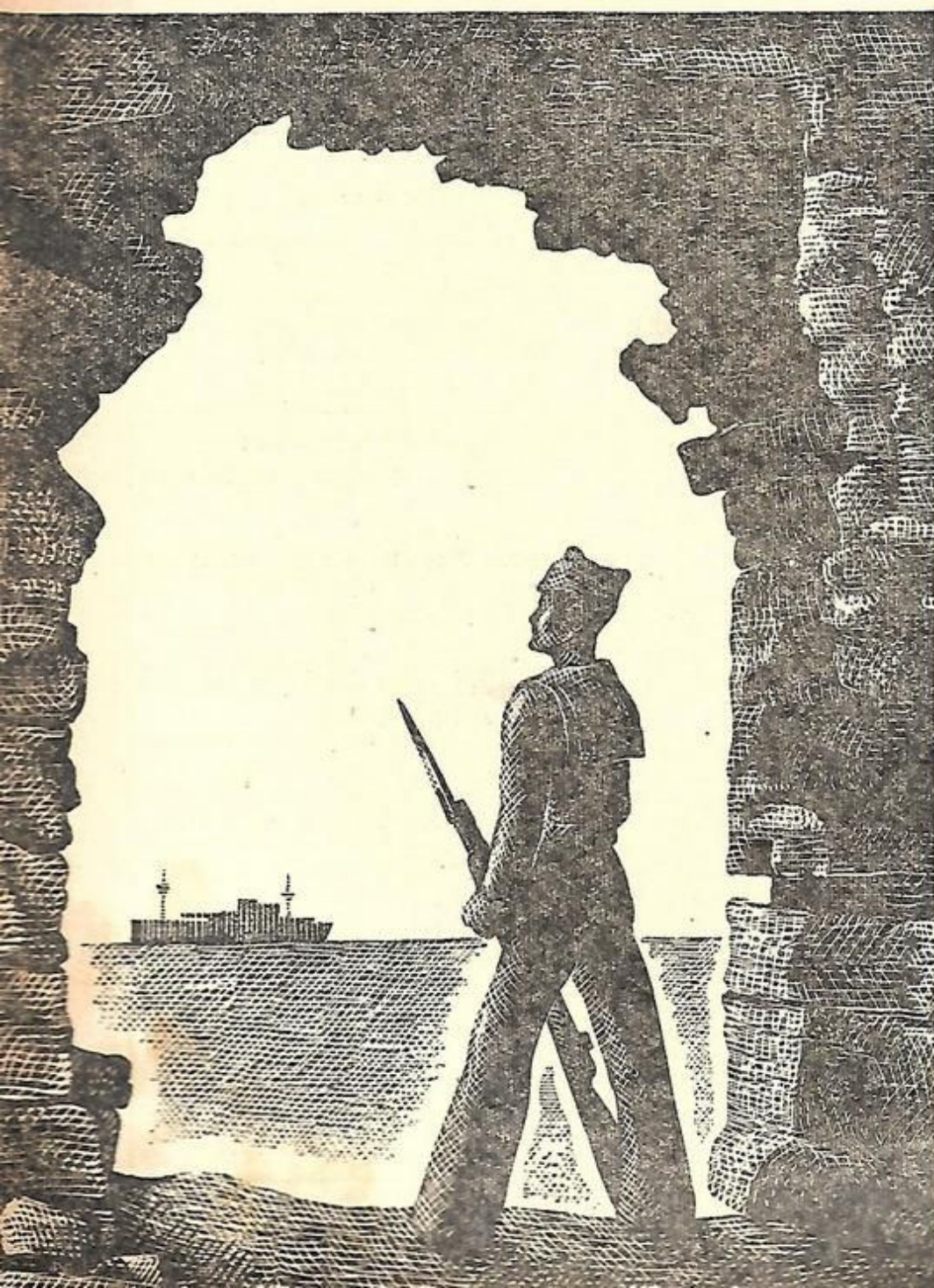

ים

גליונות החבל הימי לישראל

אחת
להדש

חוברת י"ב (ל"ו)
שנה שלישית
אייר תש"ח - מאי 1948
כחובת הסעדינת
חבל ימי לישראל. תליאביב
פל. 2437 ת. ד. 1917

ש. טולקובסקי / דגל ישראל בימים

יו"ר מרכז החבל הימי לישראל.

בישיבתה מיום י' באייר התש"ח אשרה מועצת המדינה הזמנית פקודה הקובעת לאילו אניות תהא לאומיות של מדינת ישראל ומה יהא הדגל של אותן האניות. בפקודה נקבע, כי כל אניה הרשומה במדינת ישראל או באחד מנמלי הארץ שבשטח מדינת ישראל, לאומיותה היא של מדינת ישראל והיא זכאית וחייבת להניף את דגל הצי המסחרי של מדינת ישראל. גם צורת הדגל נקבעה כבר על-ידי הממשלה.

ובאותה ישיבה אמר ראש הממשלה, בתשובה לאחד מצירי המועצה ששאל: מתי תוכל הממשלה להקים כחות מזוינים ביבשה, בים ובאוויר, — כי הכוחות האלה קיימים כבר וכי הם יצאו כבר לפעולה ולא בלי יעילות והצלחה.

אכן, עם תקומתה של מדינת ישראל העצמאית קמו לתחיה גם ציי ישראל: צי הסוחר והצי המלחמתי-הגנתי. עובדה זו מגדילה לאין ערוך את חשיבותם ואת שיעורם של התפקידים המוטלים על החבל הימי לישראל — המוסד הצבורי העליון לעניני הימאות העברית.

בעיות הספנות העברית אינן יכולות להחשב עוד כ"שיר מזמור לעתיד"; הן הפכו לבעיות המחר הקרוב, ובמדה ידועה — אפילו של היום. מחייבות הן ע"כ טפול מאומץ ופתרון דחוף.

המלחמה, אשר הכריזו עלינו מדינות החבר הערבי, המקיפות את ארצנו, מוכיחה לנו בעליל את ערכו הגדול והחיוני של הים לכלכלתה והגנתה של מדינתנו. דרושות לנו אניות, דרושים לנו קציני-ים בעלי נסיון ומאות ספנים מאומנים יפה. בימי הקונגרס הציוני הכ"ב בבאזל זכינו לציון של כבוד מצד התנועה הציונית על פעלנו בעבר ונתבענו להחליף למפעלים נרחבים וחדשים. בזאת קבלנו על עצמנו מעמסה נוספת והתחייבות נכבדה לקדומו של המפעל הימי העברי. עם הקמתה של מדינת ישראל העצמאית יידרש מאתנו לפרוע שטר התחייבות זה, ועלינו לעמוד בכך.

תהא זאת תעודתו הקרובה של החבל הימי לישראל: לתת מכוח ומאוונו ליצירת עמדות חדשות בימאות; להקמת הצי העברי; להדרכת ימאים בהיקף נרחב ובקצב מזורז. ושומה עלינו להתאים את מסגרת פעולתנו הארגונית וההסברתית לצרכי השעה. ותפילה בפינו, כי נעמוד בהצלחה בשליחותנו.

יתנוסס ברמה דגל ישראל בימים! תשוגנה אניותינו ברחבי הימים, נהוגות בידיהם האמיצות של בחורי ישראל, פרחי הימאות העברית הצעירה!

תכן הענינים:

דגל ישראל בימים — ש. טולקובסקי
כרוז החבל הימי לישראל ל"יום הים".

דגל הצי המלחמתי והמסחרי
כבוש הים — ד. בן גוריון
מעוז הים, מרכז להדרכת ימית —
י. בן אביגדור

שיר הקברניט (משירי הפלמ"ח)
נמל בתוך ההפיכה — ש. זרחי
סניפים חדשים בארצות אמריקה הדרומית
— י. לרנר

בשליחות החבל הימי לישראל
בארצות הברית — מ. פומרוק
הדיג הערבי — ד"ר אב. נ. פולאק
דייגי באלאקלאבה (ספור) — א. קופרין
הוי הדייגים העברים על הכנרת בימי
קדם — מ. ניישטאט
כרוניקה.

" Y A M "

MONTHLY JOURNAL OF THE
PALESTINE MARITIME LEAGUE
Vol. III. № 12
May, 1948

Contents:

The Flag of Israel on the Seas
— By S. Tolkowsky
"Maritime Day"
The Flag of the Navy and of the
Merchant Marine
Conquest of the Sea
—By D. Ben-Gurion
"Maoz Hayam", the Nautical Train-
ing Centre—By I. Ben-Avigdor
The Captain's Song
(from the Palmach Songs)
A Port in Time of Change
By S. Zarkhi
On a P. M. L. Mission in the U.S.A.
By M. Pomrok
New P.M.L. Branches in South
American Countries By J. Lerner
Arab Fishing—By Dr. Ab. N. Pollack
The Fishermen of Balaklava
(A Story) — By A. Kuprin
Jewish Fishermen on the Sea of
Galilee in Ancient Times
By M. Neistadt
The Month's Events
Address:
Tel-Aviv, P.O.B. 1917

**עם קיומה מחדש של מדינתנו העצמאית יוסיף וישקוד
החבל הימי לישראל – התנועה העולמית של שוחרי הימאות
העברית – על קידומו המהיר של המפעל הימי העברי. בכחות
מלוכדים נכנה ונקים את משקנו הימי.
תחי יהודה הימית!**

כרוז החבל הימי לישראל ל"יום הים".

נגבירה עוזנו בימים!

"יום הים", אשר הוכרו על ידי החבל הימי לישראל ביום מועד לאומי לעודד המפעל הימי בארץ, יצויין השנה בנסיבות המבליטות לעין כל ובבהירות שאין למעלה הימנה, את מדת חשיבותו וערכו של הים למען במחנה, עצמאותה ועצם קיומה של מדינת ישראל.

לחופיהם של שני ימים שוכנת מדינתנו: לחופו של ים התיכון, המקשר בינינו ובין תפוצות הגולה, ולחופו של מפרץ עקבה – פתח-מוצא למרחבי הימים, צו חיים הוא לישוב ולמדינה, לחוש ולהקים, בהקדם ובמהרה, את הספנות העברית העצמאית, שהיא היא המבטיחה לנו את השמירה על גבולנו המערבי, את עמידתנו בימי חירום ואת התפתחותה הכלכלית השלמה של מדינתנו בימי שלום.

בשמחה ובספוק רב קבל צבור שוחרי הימאות והישוב כולו את הידיעה, כי כבר באחת מישיבותיה הראשונות ראתה הממשלה צורך לתת דעתה ולקבוע את דגלה הימי של המדינה, את דגל הצי המסחרי של ישראל. הישוב יראה בתקנות אלה ראשית והתחלה למעשה רב-היקף למען פתוחה של ספנותנו, למען תוספת אניות – להובלת עולים ולתנועת הסחר הימי העברי, לפתוחו של המשק הימי לכל ענפיו.

החבל הימי לישראל על עשרות אלפי חבריו בארץ וסניפיו בחוץ לארץ, אשר נתן במשך שנות קיומו, בצד מחלקת הים של הסוכנות וגורמים אחרים בישוב, את חלקו להנחת היסודות של המשק הימי בארץ – ילווה את מאמציה של הממשלה ליצירת קו-ספנות מתוך נכונות לסייע בידיה ככל אשר ידרש.

בעתיד כבעבר, תוסיף תנועת החי"ל לתת את ידה להחייאת הימאות העברית – לעודד את הלפפות ולעודד את היוזמה הצבורית והפרטית למפעלים ומעשים ולשתף עצמה במדה הגדלה והולכת במצועם.

כאחד מתפקידיה העיקריים תראה תנועת החי"ל את הכשרת הדור הצעיר לעבודת הים, דור יורדי-ים עבריים, אשר ישרת את אנוותינו, את צי ישראל.

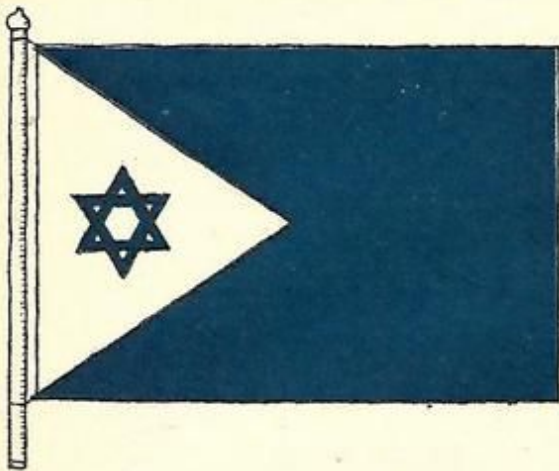
מוסד חדש להדרכת הנוער לקראת מבצעים ימיים הולך ומוקם עתה בקיסריה, על הרבותיה של עיר קדומה זו, שריד מפואר של עברנו הימי ובית יוצר לדור ימאים חדש, הולך ומוקם עתה "מעוז-הים", אשר ישא עליו שמות יקרים – את שמותיהם של ב"ג יורדי הסירה ואת שמה של חנה פנש.

החבל הימי לישראל נתבע – וראה לעצמו חובה וזכות כאחד להיענות לתביעה – לתת את חלקו להקמת המוסד הזה. נוסף על תפקידיו ופעולותיו הטיל על עצמו החי"ל על ידי כך משימה נכבדה וב"יום הים" הוא פונה אל הישוב כולו ואל עשרות אלפי חבריו בארץ ובגולה לתת יד להקמת "מעוז הים" בקיסריה, אשר עתיד גדול נכון לו במערכת היצירה הימית של הישוב והשמירה על בטחון המדינה.

זכור נזכור: מדינתנו מצטרפת מיבשה זים, נגבירה עוזנו בימים!

מועצת המדינה הזמנית הכרזה על דגל הצי המלחמתי

מועצת המדינה הזמנית מכריזה בזה כי דגל הצי המלחמתי של מדינת ישראל הוא
כמצויר ומתואר בזה: —

הדגל — ארכו 180 ס"מ, רחבו 120 ס"מ,
רקעו תכלת כהה עם משולש לבן שווה
שוקיים שראשו נח במרכז הדגל ובסיסו
מתלכד עם צלע הרוחב הקרובה למוט.
במשולש — מגן דוד שמרכזו במרכז
הכובד של המשולש, עשוי ששה פסי
תכלת המצטרפים לשני משולשים שווי
צלעות, כל פס ארכו 32 ס"מ ורחבו
3 ס"מ.

מועצת המדינה הזמנית
(—) דוד בן-גוריון
יושבראש

י' אייר תש"ח (19 במאי 1948).

פקודת אניות (לאומיות ודגל) מס. 3 לשנת תש"ח — 1948

פקודה הקובעת לאילו אניות תהא לאומיות של מדינת ישראל
ומה יהא הדגל של אותן האניות

מועצת המדינה הזמנית מחוקקת בזה לאמור:

1.	פקודה זו תיקרא בשם „פקודת אניות (לאומיות ודגל) תש"ח — 1948“.	שם קצר
2.	כל אניה הרשומה במדינת ישראל, לאומיותה היא של מדינת ישראל.	לאומיות
3.	(א) כל אניה הרשומה במדינת ישראל זכאית וחיבת להניף את דגל הצי המסחרי של מדינת ישראל.
(ב) דגל הצי המסחרי של מדינת ישראל הוא כמצוייר וכמתואר בזה: —	דגל

הדגל — ארכו 180 ס"מ, רחבו 120
ס"מ, רקעו תכלת כהה עם סגלגל לבן
במרחק 15 ס"מ משלש הצלעות הקרור
בות למוט. הסגלגל — צירו הארוך
90 ס"מ, צירו הקצר — 60 ס"מ,
ובאמצעיתו מגן דוד עשוי ששה פסי
תכלת, 3 ס"מ רחבם, המצטרפים לשני
משולשים שווי שוקיים שבסיסיהם מקי
בילים לצלעות הארך של הדגל. כל
משולש — בסיסו 30 ס"מ וכל אחד
משוקיו 45 ס"מ.

4. כל אניה הרשומה באחד מנמלי ארץ-ישראל אשר בשטח מדינת ישראל ואשר רישומה עמד בתקפו ביום ה' אייר תש"ח (14 במאי 1948), דינה כאותו יום ואילך כדין אניה רשומה במדינת ישראל.

5. עבירות ועונשין (א) אניה הרשומה במדינת ישראל שהניפה סמל לאומית השונה מן הדגל המתואר בסעיף 3, בעל האניה — אם הוא נמצא בה —, רב החובל שלה וכן כל אדם אחר שהניף את הסמל, יאשם בעבירה ומשיחוייב בדין יהא צפוי בסל כל עבירה ועבירה למאסר של שנתיים או לקנס של מאתיים לירות או לסני העונשים גם יחד.

(ב) כל קצין בעל כתב-מגוי הנמצא בשרות הצבא או הצי של מדינת ישראל או כל קצין משטרה בדרגת מפקח או בדרגה גבוהה הימנה, או כל פקיד שהורשה לכך בכתב ע"י שר התחבורה, רשאי לעלות על כל אניה אשר עליה הונף סמל בנגוד לפקודה זו, לתפוש את הסמל, ולהחרימו לטובת המדינה.

ממונה על

6. שר התחבורה ממונה על ביצוע הפקודה הזאת.

י' באייר תש"ח (19 במאי 1948).

(—) דוד בן-גוריון
ראש הממשלה

(—) דוד רמז
שר התחבורה

(—) פליכס רוזנבליט
שר המשפטים

דוד בן-גוריון / כיבוש הים *

ראש הממשלה.

העברית העתיקה ביותר שנשתיירה בידינו היא שירת הים (שמות י"ד, א'—כ"א), ואחד משבטי ישראל נתברך, שישכון „לחוף ימים — לחוף אניות“ (בראשית מ"ט, י"ג). והמלך הראשון, שהקים דבר הברכה הזאת, היה שלמה, אשר עשה אני בעציון גבר על שפת ים-סוף. וגם יהושפט עשה אניות-תרשיש ללכת אופירה, וגם אחזיהו בן אחאב מלך ישראל רצה שאנשיו ילכו באניות יחד עם אנשי יהודה, אולם יהושפט מלך יהודה לא רצה. והרבה שנים היה חוף הים בדרום — חוף אילת ביס-סוף — משמש סלע-מחלוקת בין יהודה ואדום, אולם ישוב יהודי באילת היה קיים עוד מאות שנים גם אחרי חורבן בית שני.

והיהודים חתרו מימים קדומים גם לחוף ים-התיכון ובמשך דורות היתה נטושה מלחמה על יפו — נמלה של ירושלים עוד בימי שלמה. דרך נמל זה הובאו עצי הלבנון גם לבנין בית המקדש הראשון וגם לבנין בית המקדש השני. יונתן החשמונאי כבש את יפו, שהיתה נתונה אז בידי היוונים ושמעון אחיו הציב בה חיל-מצב יהודי; יפו היתה לעיר הנמל ומרכז התחבורה והמסחר הימי של מלכות החשמונאים. ויורדי-הים היהודים ביפו כתבו אחד מפרקי הגבורה הנהדרים ביותר במלחמת היהודים והרומאים. ההיסטוריון היהודי יוסף בן מתתיהו (פלאוויוס) לא הייב ביותר את הלוחמים היהודים וקרא ללוחמי הים ביפו בשם פיראטים, אולם גם עצמתה הימית של אנגליה (וכן של עמים אחרים) הוקמה עליידי „פיראטים“. „סודי הים“ היהודים ביפו, אשר לדברי יוסף בן-מתתיהו היו מלסטים

אילו הייתי גדרש לתת הגדרה קצרה מה זאת ציונות — הייתי אומר: שיבה למקורות. שיבה למקורות הטבע, שיבה למקורות ההיסטוריה, שיבה למקורות החיים, שיבה למקורות התרבות, שיבה למקורות העצמאות; זאת אומרת — שיבה לעבודה, לים, ללשון העברית, למולדת, לקוממיות, לשוויון, לאחווה; זאת אומרת — עיצוב חיינו בידי עצמנו, בכוח עצמנו, ברשות עצמנו, בזכות עצמנו.

בלי כיבוש הים, בלי שיט ודיג יהודי — לא יקום הדבר, כשם שלא יקום בלי כיבוש הקרקע — בלי חקלאות יהודית. הדיג הוא בעצם ענף חקלאי חדש, מורחב — הספקת צרכי מזון ראשוניים, אבל הוא יותר מזה. הדיג הוא מנוף להרחבת גבולות הארץ — מערבה ודרומה, כלפי ים התיכון וכלפי ים-סוף.

ההיסטוריה שלנו עד עכשיו נכתבה בידי אנשי הגולה ובראיית אנשי הגולה, ועדיין לא עמדו כראוי על הים כגורם בתולדות העם העברי במולדת, וכמעט שנתעלמה מאתנו ההוראה הקדומה והראשונה שניתנה לאדם מיד עם בריאתו — „לרדות בדגת הים“ (בראשית א', כ"ו). השירה

* מתוך דברים בע"פ, בכנוס הדייגים הארצי, חיפה,

דצמבר 1943.

כוחם של דברים אלה, שנאמרו לפני כחמש שנים, יפה גם היום. בקימומה של מדינת ישראל לא נשכה את העיקר שבהם, כי לנו „אין מולדת ועצמאות בלי ים“.

את סוריה ופיניקיה ומצרים ומטילים אימה על כל עוברי-הים בסביבותיהם — לחמו בגבורה נואשת נגד הלגיונות של אספסיאנוס ובחרו למות בידי עצמם מאשר לנפול בידי הרומאים, וים יפו האדים מדם יהודי.

על דורנו הוטלה השליחות הגדולה והקשה — להכשיר את הארץ לקליטת עולים. כל יהודי בנכר הוא בחזקת פליט, ובמוקדם או במאוחר הוא ייזקק למולדת, ועלינו להכשיר לכך את הקרקע — ואת הים. היבשה בלבד של המולדת לא תספיק לנו, וגם לא נכה שרשים ביבשה בלי הים. דרוש לנו מקום בשביל הרבה יהודים, ולא נוכל לוותר אף על חלק אחד של ארץ-ישראל — והים הוא החלק הפנוי והגדול ביותר של מולדתנו.

כבר אחד מחכמינו הקדמונים אמר: „כל מֵה שלמערב ארץ-ישראל עד האוקיינוס הגדול — הרי זה ארץ-ישראל“. וערכו של הים הוא כפול, כי הוטל עלינו — גם להכין כאן מקום בשביל כל אדם מישראל וגם להבריא כאן את העם היהודי בגוף וברוח. שני דברים אלה לא ייתכנו בלי עבודת-האדמה, גם לא בלי עבודת-הים. בשנים תקום פה המהפכה היהודית: בכפר עברי ובים עברי. בשניהם מפכים חיים ועוז ועצמה. בשניהם ישגב האדם — כי בשניהם יקום שלטון האדם בטבע. וזהו היעוד האנושי הגדול, זהו היעוד היהודי הגדול. כדור הארץ רובו ים, ארצנו — רובה ים. חוף הארץ אינו גבול, אלא גשר למרחבי ימים במערב ובדרום.

במרחבים אלה ימצא האדם מישראל את יעודו הגדול: לרדות באיתני הטבע. בצלחו במים אדירים המשתרעים לאין גבול ימינה ושמאלה, מפנים ולאחור, ייתקל פנים אל פנים עם הכוחות האיתנים של הדר הטבע וגאוונו, זעמו וזעפו, יכלתו ועצמתו, מסתריו ורזיו, משבריו ותהומותיו, וירגיש כאילו אפסותו וחדלוננו מול מרחבים סוערים ואדירים אלה בלי קץ ובלי תכלית: אפסותו של יציר קטן זה שניתן להיבלע ולהטרף על-ידי כל גל סוער, לבלו דעת כי בא אל קרבו. אולם דווקא פה — נוכח מרחבים גועשים ועמוקים אלה — יכיר האדם את כל מלוא כוחו ויכלתו, את כשרונו הרב לכבוש מסילות בלב ים ולפלוס נתיב בטוח במים אדירים ככל אשר תהווה רוח אנוש העשוי לבליתחת. ונוכל לים, גם אנו היהודים, כאשר יכולנו לאדמה. בני ערים הקימו את כפרי העברים בארצם, ובני יבשה יקימו את משק הים העברי, וראשיתו של משק הים — הדיג.

ההתחלות הראשונות של הדיג הימי עשינו בים-התיכון, ועדיין רבה המלאכה לפנינו בים זה. וזכור נזכור גם את הים הרחוק כאילו מאתנו היום ואשר נאסר עלינו על-ידי שלטונות הספר הלבן — את ים הנגב אשר באילת, מולדת הצי היהודי ומשוש הדייגים בימינו. אל נא נסיח מלבנו את הים בדרום: נסתער על אילת וים סוף והמרחבים הגדולים אשר לפנינו. למפעל ימי גדול דרושה אחיזה רבה בקרקע — והים הדרומי יש לו „היטרלאנד“ עשיר, רחב-ידיים ופנוי, למעלה ממחציתה של ארץ-ישראל המערבית.

שפע האוצרות המינרליים בים המלח, מקורות הנפט הגנוזים בדרום, מרחבי הנגב הפנויים והשוממים, המוצא לים ההודי דרך ים-סוף — אלה משרים עתידות גדולות לחבל המזונה והעוזב ביותר של ארצנו. הדיג היהודי באילת עלול לפתוח לנו מחדש את הערבה הגדולה והרחבה.

עבודתנו ביבשה מוגבלת ומצומצמת: גם על-ידי הטבע, גם על-ידי הבריות, גם על-ידי השלטונות. יש אדמה עדיית ויש אדמה זיבורית, יש אדמה שלא תצלח בכלל. יש אדמות תפוסות ונושבות — ואנו לא באנו להתישב על חשבון אחרים ולנשל את הזולת. ושלטונות הספר הלבן חילקו את הארץ לשלושה אזורים, ורק באזור הקטן ביותר, התופס רק כחלק העשרים של הארץ, הותרה בה התישבותנו. כל ההגבלות הללו אינן חלות על הים.

הים אינו תפוס, אינו ניתן לחלוקה, אין בו לא ישימון ולא ספר לבן, גם אינו נתון לקניה ולמכירה — בן-חורין הוא כחירות הרוח האנושי, ולא הוצבו ולא יוצבו לו כל גבולות, וכל מי שקונה לעצמו אחיזה בפניה אחת בים — כל הים גלוי ופתוח לפניו ללא מעצור.

אולם אין אחיזה בים בלי אדמות חוף, כשם שאין אחיזה באוויר ובטיסה בלי משען בקרקע, בלי תחנה לאוירונים. חוסר חוש ממלכתי — פרי חיי גולה ונכר — העלים מאתנו חשיבות אדמת החוף במשך עשרות שנות התישבותנו המחודשת בארץ. כל שעל אדמה במולדת יקר מפז, אולם אדמת החוף — אין ערוך לה.

כפרי-דייגים על שפת הים, זהו שלב עליון של התישבותנו. הם יחברו את שני חלקי המולדת: היבשה והים. והמוסדות המיישבים שלנו, אמצעי ההתישבות והמומחים להתישבות, חייבים להיפנות מעכשיו בראש וראשונה למפעל החלוצי של כיבוש הים — אולי מפעל-ההעפלה הגדול ביותר של הציונות מכמה בחינות — מבחינת יצירת כוח משקי ומדיני, מבחינת חידוש חיינו ועירוי הכוחות הגנוזים בתוכנו, מבחינת הרחבת גבולות הארץ והתחברותנו למקורות הטבע הראשוניים, מבחינת גילוי יכלתנו האנושית ועצוב דמות הוויתנו המחודשת, ועל הכל — מבחינת-קליטת העליה. גם ביצירתנו החקלאית אנו מרחיבים את שטח אדמת המולדת — אנו מפרים שטחים שוממים ומעלים את פרוץ האדמה בכל אשר נתיישב, אולם הטבע הציב כאן גבולות שאין לעברם. בהכנסנו לים אנו מסיגים את הגבול — על חשבון הטבע החפשי, הפנוי, שאינו יודע כל גבולות.

מפעל הים דורש אמצעים כבירים וידיעות רבות — אולם יותר מכל הוא דורש אנשים שיש להם שנים אלה: חזון ורצון! ההרפתקה הגדולה והנועזת של כיבוש הים — על-ידי דייגים, ספנים, שייטים, נווטים, אמודאים, עובדי נמל ובוני אניות — לא תיעשה בלי התזון הממריא והרצון היוצר של חלוצים משוגעים לדבר אחד: ים עברי, היודעים שאין מולדת ועצמאות בלי ים, וחייהם קודש לדבר אחד — כיבוש הים.

מרכז להדרכה ימית צבאית.

במלאת שבע שנים לקיומו.

שיר הקברניט

עם ליל חרפי האור גשש בקרס.
נשפע חרוק העגן המורד.
הים השחיר. אדם אומר אשקט:
"עוד שתי סירות ונגנון שוב בדרך".

שם ישאר אסד הקפיטנים
והמאים, שלשה הם במקספר.
אמר להם: "נפליגה שוב אי-אגנה,
אור פוקב דולק מעל לקספר".

ליים תהום. לים מרחב אי-חקר,
ומשפנים יפו על הצוקים.
אך הוא זכר מולדת מתרחקת,
מקנשי ספינה בלתי-חקית.

פשוט הים, בלי כוכבים וקרס,
הזו חשוף, עינים לו תכלות.
לו ידירים הים אי-במחלתך,
ידירים רבצו על החולות.

אך, שלש-עשרה ישוב מתוך הליל.
גרים פוסות לעגן ודגלים.
הם יעגנו לאור היום, חקרני,
תתרונו שירת המפעילים.

עד אז, דומם, המשוטים נריפה,
הקברניט - הליל עלט רב...
הקברניט מוסר שלום לך, אמא,
הנה הוא שוב מפליג למערב.

החוף, מסרו את דרישתם שלום באלחוט והודיעו, כי פונים הם צפונה. מאז גאלם קולם, גאלם לעד.
חדשים רבים עברו. סוריה נכבשה בינתיים בידי בעלי הברית. נעשו חפזים מדוקדקים בחופיה וללא תוצאות. גם בגמר המלחמה לא נודע עליהם דבר.

בתחלת השנה 1946 החלט להציב יד לכ"ג יורדי הסירה ולחנה סנש. ועד צבורי נרחב, מכל חוגי הישוב, החליט אז על הקמת "מעוז הים" בקיסריה. בכרוז שנתפרסם אז ברבים בשמו נאמר בין השאר:

"עשרים ושלשה בחורים צעירים, ממיטב הנוער העברי בארץ, מבחירי ההגנה, גאולי-אמונה ועזי-נפש, מן הנחשונים למעשה ההעפלה, אשר דבר מלחמת ישראל בער בלבם - יצאו חמושים בסירה ומשימתם להכות באויב במאורתו, בעודו מאיים עלינו מצפון, מסוריה השכנה. הם הפליגו ללבנים ללא-שוב.

מול המפרץ הדרומי של קיסריה, הנוח במיוחד לעגינת סירות וספינות, בשכנות לקבוץ "שדות ים", מוקם והולך המרכז להדרכה ימית "מעוז הים". המוסד יקרא על שם כ"ג חברי ההגנה, שיצאו בדרך הים לתפקיד צבאי נועז לסוריה בימי מלחמת העולם האחרונה ולא חזרו; בית התרבות שבו ישא את שמה של חנה סנש, בת קיסריה, שנדונה למוות על ידי הגרמנים לאחר שנתפסה בשעת מלוי שליחותה כצנחנית בהונגאריה.

ב"יום הים" התש"ח, יום הים הראשון במדינת ישראל החפשית, יעמד דבר הקמתו של "מעוז הים" במרכז הפעולות של החבל הימי לישראל. הצבור כולו יקרא להשתתף במפעל והוא יראה זאת כחובת-כבוד וכזכות גדולה לעצמו להציב יד ליורדי הסירה הנועזים ולחנה סנש האמיצה, אשר קדשו שם ישראל ברבים.

לפני שבע שנים היה הדבר, בראשית השנה 1941. המלחמה היתה אז בעצם תקפה והאויב מתקרב והולך לשערי ארצנו. תכניותיה האיסטרטגיות של גרמניה מכוונות היו להשתלטות על הים התיכון המזרחי ומגמת פעולותיה - לסוריה, לסוריה של ווישי. גרמניה התכוונה להשתלט על בתי הזיקוק של טריפולי, שם היו מרוכזים, על אף ההפסקה שחלה בזרימת הנפט מהצנור העיראקי, מיכלי נפט ענקיים. בתי הזיקוק עבדו במלוא הקיטור בייצור הדלק הדרוש לגרמניה - להגשמת תכניותיה האיסטרטגיות, להבטחת פעולותיה באויר.

בריטניה לא עמדה אז בקשרי מלחמה עם ווישי; היא היתה עדיין בשלב של הכנות לפעולות נגדה. לא יכלה בריטניה לשלח אוירונים, אניות-מלחמה או חיל-קומנדו, כדי להחריב את בתי הזוקוק וע"י כך לסכל את התכניות הגרמניות. והיה יסוד לחשש, שאם לא יהרס בסיס הדלק בעוד מועד, נהיה צפויים לפלישה גרמנית בדרך האויר, אשר תיעור ע"י צבא ווישי וחלקים לא מעטים מתושבי סוריה.

קבלנו אז על עצמנו את בצוע המשימה.

בראשית שנת 1941 נתבקשה הסוכנות היהודית, ע"י המפקדה הבריטית הראשית במזרח התיכון, לגייס מספר מתנדבים נבחרים לתפקיד הצבאי הנועז, להכשלת מזימות האויב בסוריה לפני כבושה בידי בעלי הברית. בחורים - בחירים מאנשי ה"הגנה" גויסו לפעולת "קומאנדו" זו.

ב"18 למאי 1941 יצאו הבחורים לדרך, רעננים, דרוכים לקראת המעשה, נכונים לקרב. עשרים ושלשה היו ואתם קצין בריטי. בסירת מוטור יצאו מנמל חיפה, והסירה טעונה ציוד מלא, חמרי נפץ, דוגיות פלישה קטנות וכו'. אחרי שלש שעות, כשהגיעו למרחק של שלשים ק"מ מן

עם הקמת המדינה — מדינה השוכנת לחופי הים — גדלו ורחבו תפקידינו בתחום ההכשרה הימית: למלוי תפקידים רבי-חשיבות לחבל החוף, לגבולות הים ולתנועה חפשית ברחבי היםים.

העבודה שנעשתה עד כה אינה מספיקה עוד. יש להגדיל במדה גכרת את מחנה הימאים, כי פעולתנו מחייבת — ידים אמונות האוהזות במשוט ובהגה; אנשים היודעים את חוף הארץ ומפרציו, את מעגניו ונמליו ואת דרכי הים הרחוקים יותר; אנשי מקצוע מרובים.

„מעוז הים“, ישמש מרכז חדש להדרכת ימאים. לפני כחדשיים הוחל בהקמת בניניו הראשונים. חלק זה שבתכנית המוסד המבוצע כבר בקיסריה כולל את האגפים הבאים:

1. אולם ספורט לאמון גופני.
2. תחנה מטיאורולוגית ימית.
3. תחנת לאסטרונומיה ימית ומגדל תצפית.
4. אולם לנביגציה ולראדיו.
5. מחלקת הלימוד.
6. חדר אוכל ומטבח (זמניים).
7. אולם קריאה וחדרי עיון.
8. שירותים (מקלחות ובתי שרות). בהשלמת התכנית יוקמו:

1. בנין המדעים הטכניים: (מכונות, דיזל ומוטורים, מעבדות לחשמל, בנין ספינות, ראדיו וטכנולוגיה).
 2. ספינת הלימוד והציוד הימי.
 3. אולם חדר-האוכל והמטבח.
 4. שיכון ושירותים.
- וליד „מעוז הים“ יוקם בית התרבות לזכרה של חנה סנש ובו: חדר קריאה, שיכיל בין השאר את כתבי עזבונה בעברית ובהונגאריה; בית נכאת לעתיקות המקום; חדר תבניות של ספינות המעפילים. וליד בית זה יוקם אמפיתיאטרון רחב-מדות לכנוסיעם גדולים.

*

על חוף קדומים, על שרידי העיר הקדומה קיסריה, יוקם מעוז הים. קיסריה זו שהיתה בית היוצר לרוח המרד, למרד נואשים, למלחמת חירות — מגדלותיה, מגדלי האור שלה ישמשו מעתה אחד ממעוזי החיים של המדינה הצעירה, מרכז לפעולה ימית ליהודה הימית.

הסירה „אריהים“, בה יצאו הכ"ג לשליחותם. (מגלופות „דבר“)

חנה סנש בת קיסריה, השליחה הצנחנית שהתנדבה לדרך נועזת ומסוכנת ובעצם ימי השואה הכבדה שירדה על הגולה חרפה את נפשה לחדור אל קן האויב פנימה להצלת אחיה בגולת הונגאריה — היתה לסמל עטור זוהר גבורה עברית. בחייה ובמותה גלמה חנה את מיטב מאוויי דורנו והיתה לדמות מופת של חלוציות והקרבה לנוער העברי. בעמדה פנים אל פנים עם המוות, גאה ובראש מורם מול האויב האכזר ציוותה לנו את החיים: „אשרי הגפרור שנשרף והצית להבות“...

עתה נקים יד לרמותם ולזכרם!

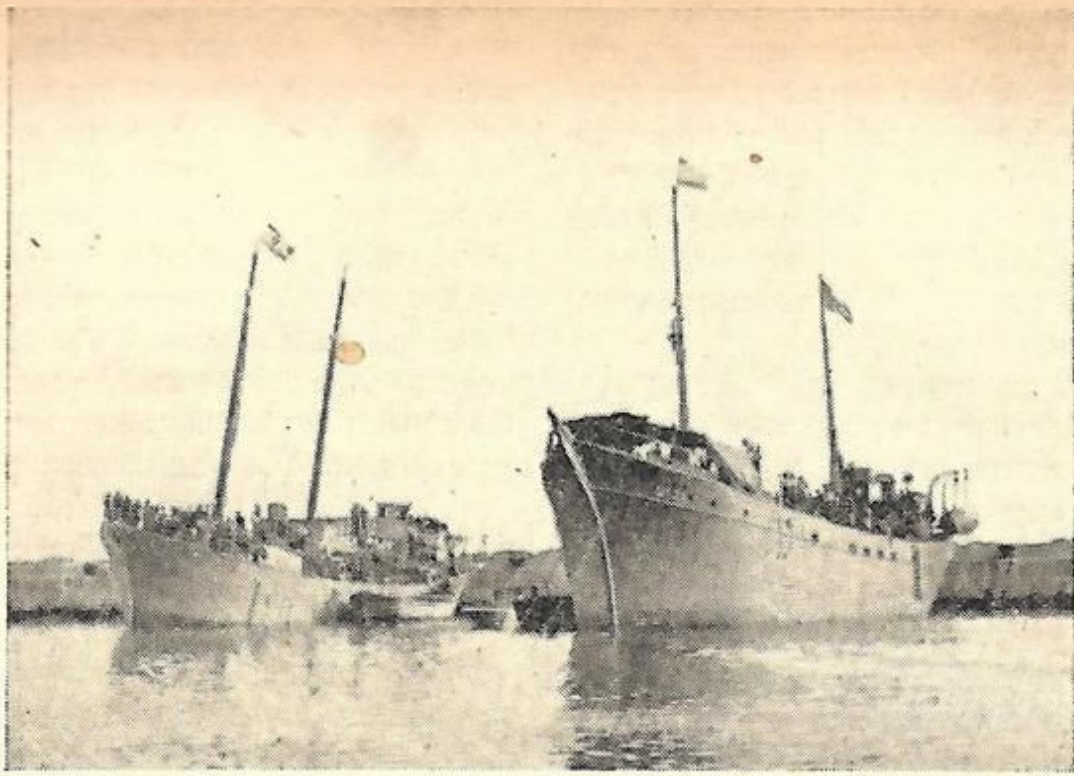
הועדה הציבורית מנציגי כל חוגי הישוב החליטה על הקמת מפעל ישובי להנצחת זכרם על חוף הים בקיסריה. בנקודה זו, על חורבות תפארת קדומה, על שרידי עיר עברית הרוסה, במקום אשר בו מתחדשים חיים עבריים ומפכה השאיפה לכבוש מחדש את הים לעם העברי, בנקודה זו שהיא שער לציון וביתה של חנה סנש — יוקם המפעל אשר יהיה בית יוצר לדור חדש של ימאים אשר יפלוסו נתיבה במים אדירים לעבודה עברית בים, ולשיבת אחים נידחים אל חוף מולדתם.

*

עתה מוקם והולך בקיסריה המרכז להדרכה ימית „מעוז הים“.

עבודה לא מעטה בוצעה בשנים האחרונות להכשרת ימאים. כ-1600 בני נוער מאורגנים באגודות הימיות השונות והם מכשירים את עצמם לתפקידים השונים בימאות. מהם יצאו גם הנחשונים לפעולות המיוחדות — להבטחת נתיבי העליה ולמבצעים בימים נגד האויב בימי חירום. ביניהם ואתם גם ראשוני הפלמ"ח — ראשונים לפקודה לכל משימה ומעש; גם העשרים ושלשה גויסו משורותיהם. והיתה שליחותם של הכ"ג גלוי עליון לראשית הכח הימי העברי המאורגן, מעין סלילת דרך לאלה שבאו אחריהם ושיבואו.

ספינות המעפילים „דב הון“ ו„אליהו“ גולומב“ בנמל חיפה

ש. זרחי / נמל בתוך ההפיכה

מכתב מחיפה

חודש ימים אחרי שחרורה של חיפה. עוד אנו תוהים על המתרחש ותופסים את המציאות החדשה שלנו רק מתוך תחושה בלבד. בניתוחים קרים וסיכומים יבשים לא נתואר התמורה אשר חלה אצלנו. כאלה, כנראה, הם פניה של כל מהפכה גדולה ומטהרת. כך עוברים ימיראשית של תקופות היסטוריות, אותם „עשרת הימים אשר זעזעו את העולם“.

והעולם שלנו — ביחוד.

מי שיבוא לחיפה, יסור נא אל הנמל ויראה, מה שונה מראהו. ההתרוצצות, הרעש, ההתגודדות של חבורות חורגים, הצווחות, ה„סדרים“ הביורוקרטיים, ועל הכל — זו הודות והנכר של נמל לבנטיני, הכל נמוג והולך. נוצר מזג אחר, וקצב תכליתי בעבודה. אפילו העובדים הם אחרים ממש בעבודתם. אם הענינים יתפתחו בסדר זה, שהוחל בו עתה, אין ספק כי נמל חיפה יהיה הטוב והמתקן ביותר בכל המזרח התיכון.

כבר עתה מספיקים לעשות כמות כפולה של עבודה במספר קטן יותר של עובדים. הבזבז, השוחד, השרירות של מושלים זרים — דועכים ופוחתים. הנמל-הענק עובר את המיבחן הראשון, מיבחן לכושר-עבודתו של מפעל מדיני ומשקי במדינת ישראל.

אכן, המעבר קשה, ודורש הסתגלות-מחדש. גרעינים בודדים היו פה מתחילה. חדרו אנשינו אל

מקצועות בודדים, התלבטו וקדחו את קדחת הכיבוש. שבעו אכזבות, והמשיכו. נכשלו, ושוב המשיכו. ומי שיודע, מה איומה המשמעות של המילה הפשוטה „בודד“, יתאר לו את מצבו של החלוץ שלנו, בעולם גדול זה שלחוף הים.

ועתה — תבינו, כמה קשה לו לחבר הוטיק שלנו להביך את המתרחש. סדרים אחרים בעבודה, ופנים חדשות בהנהלה. ואף היחס שונה. החבר, שנאבק קשות על כל פועל נוסף עד שהחדירו לעבודה, הרי הוא עתה שותף להנהלת הנמל. ומבין 1200 העובדים של הנמל, לפחות אלף משלנו הם. ועובדי ההנהלה עושים בהחזקת הנמל, בעבר דות-פיקוח ותיקונים, בסבלות ובפקידות, בחשבונות ובהנהגה רכה. וכלם יחד, תוך אחריות של חלוצים, מהוים את ההנהגה של העסק הגדול.

ובתוך ההנהלה-הצמרת — השנוי שהבשיל במשך שנים. השלטון המנדטורי המתחל מסר את הנמל ל„שלטון המקור מיי“ — לעירייה, בתורת נאמן, עד שימלאו לבו להכיר גם בשלטון החוקי של מדינת ישראל. ונקבעה הנהלה, שבה יושבים חמישה, מהם שלשה יהודים, אחד אנגלי ואחד ערבי. למעשה עובדים בניהול היומיומי שני היהודים והאנגלי. השליחים היהודיים מרכזים את עניני האדמיניסטרציה והכספים, והאנגלי — את התנועה בנמל.

וצבא-הפינוי מפנה באמת. מתחילה מסר הצבא לידי ההנהלה „האזרחית“ ארבעה מחסנים. כעבור שבועיים פינה עוד שני מחסנים וחלק גדול מן המגרש שבקצהו

המזרחי של הנמל. ובימים הקרובים יתפנה עוד מחסן אחד, שבמרכזו, הוא מחסן מס' 2 המפורסם. ובכניסה לנמל, בצד השוטרים הצבאיים, עומדים אנשי משטרה אזרחים, יהודים.

והמחשבה פועמת. עוד קצת-סידור, עוד מנוף, עוד קרונית, ובכלל — להוסיף סידורי-מיכון, והגמל של חיפה יוכל בלי קושי "להרים" מחזור של חמשת אלפים טון ליום. כבר עתה, שלא בעונת-הפרי, ובטרם נעשו סידורי-הרציונליזציה המקויים, מספיקים לעשות עד 2500—3000 טון ליום בפריקה וטעינה. את עבודות הסוארות עושה כמקודם חברת "הסואר", המעסיקה כשלוש-מאות עובדים ליום.

וטוב לראות את הבטחון הפנימי, האיתן של עובדים יהודים בנמל. כמה עוד יביאו היוזמה הגדולה והחוש הטכני הטבועים באנשינו. המפרץ כשלעצמו מעודד את המעוף. הקשת הרחבה של החוף מפעמת את הרעיון. בקצה קשת-החוף נשקפת אלינו עכו. שם כבשה ההגנה את המבצר הגדול, והניפה עליו דגל תכלת-לבן. מתוך הים רואים זרים את הדגל למרחוק. ורבי-חובל פקדו להניף דגל ישראל על אניותיהם — גורבגיות, יוניות, אמריקאיות.

כך. הגענו, איפוא.

כחמשה חדשים עמד הנמל בתוך הים של מאורעות-דמים. רוב ערבי ענקי ומיעוט יהודי קטן עבדו בו יום-יום, ואף לילה-לילה, בצוותא. והיה בתוך הנמל כל מה שהיה במקומות אחרים שבכרך: היו פה רבים נגד מעטים — כמו בבת-הזיקוק. ונסיונות של תעמולת-פוגרום בנוסח בלד-א-שייך. ומעברים קשים, ממש מלכודות ו"צוארי-בקבוק" להתקפות, כמו בגשר ואדי רומיה. הזדמנויות להציף את הנמל בנחשולי דם. ורדיו ולנדון כבר ידע לספר פעמים אחדות על "קרבות-דמים בין יהודים וערבים בנמל חיפה" ואחר-כך לא טרח אפילו להכחיש.

היו מקרים אחדים — במקרה אחד התנפל המון חורנים על פועלי הקרוניות, לאחר שנדרס חורני אחד. אז נהרג פועל יהודי ונפצע פועל שני. פעם אחרת זרק ערבי פצצה

אל מסעדת-הנמל—ולא פגע באיש, הודות לעירנות ההגנה. כוננות-של-מלחמה ומאמצים-לשלום חברו יחד להחזיק את הנמל כשובר-גלים בסערות הגדולות. כמה וכמה ימים היה הנמל מנותק מן העיר חיפה וממרכזה היהודי בהדרגה-הכרמל, כי הדרכים אל הנמל היו זרועות מוות. ואילו בנמל עצמו התנהלה העבודה בכל התנאים.

היה צריך להביא את המפעל בכל כושר פעולתו אל סף התמורה והגאולה.

ב-21 באפריל חלה התמורה הגדולה בחיפה. "ראו, הזהרנוכם", רעמו הרמקולים לעבר השכונות הערביות. "קול ההגנה" התרה, כי מלאה סאת-הדמים, וכי ההתקפה היהודית תטהר את חיפה מחלאת הכנופיות. "הוציאו את הנשים והילדים מן השכונות שלכם. הזהרנו — והמזהיר יצא ידי חובתו".

גם מליצה זו, שמוצאה ודאי מן הקוראן, עשתה את שליחותה ביחד עם התכנית הכללית של מטה-ההגנה. הבריחה הערבית שהחלה בקילוחים קטנים, הפכה נהר גועש. ימים אחדים זרמו הפליטים באלפיהם. נפתחו לפני-הם שערי הנמל, והם הסתערו על כל סירה ו"מעונה". ברחו לעכו, לצור ולצידון, לבירות.

איש לא רדף אחריהם. רדפם הפחד הגדול, אולי המצ-פון הנאלח והחרדה מפני תגמול. במשך ימים ספורים עברו את הנמל רבבות — תחילה אנשי חיפה, אחר-כך גם מטירה וממקומות אחרים. הצפיפות בנמל היתה למעלה מכל שי-עור. היו נהרגים ממש על כל מקום בספינת-בריתה, כדי לעזוב את הארץ.

וממול עמדה שיירה גדולה של ספינות ריקות. אלו הביאו לחוף הזה את המעפילים היהודיים, אשר נכזבו ליהרג ובלבד לעלות אל הארץ הזאת.

ורק לפני ימים מספר עזב את החוף הזה גם השליט הבריטי. היה מיסקר חגיגי על הרציף הראשי, היו יריות-תותח חגיגיות מאניות-מלחמה, והנציב העליון האחרון יצא לביתו, לאנגליה.

הוא עוד השאיר אחריו את הצבא ואת מפקד הצבא, עד לפינוי. ומפקד זה כינס חגיגת את נציגי הצבור ונאם בפניהם על "מטרתו האחת — לפנות את הצבא מן הארץ הזאת, לפי התכנית".

ונציג הצבור בכל הנימוס המקובל ענה בנאום, שתוכנו היה: "פניכם לפינוי — אדרבה. אנחנו מצדנו נגיש לכם את כל העזרה".

אמת הדבר. בנמל חיפה נקבעה, מתוך הסכמה גמורה, זכות של עדיפות לעבודות-הפינוי. אם אין ידים עובדות בכמות מספקת לכל עבודה אחרת, אבל לעזור לצבא הבריטי לצאת — מצוה היא, הקודמת לכל מצוה אחרת.

דדו
טבק מקדוני
10

סניפים חדשים בארצות אמריקה הדרומית.

האפשרות להופיע פעמים מספר לפני המיקרופון ולהעביר את דבר החבל הימי אל יהודי המקום מעל גלי האתר.

הסניף בארגנטינה החל כבר בפעולה ארגונית נרחבת, מתוך מגמה לרכוש 10 אלפים חבר ראשונים. הפעולה התעמולתית וההסברתית מתנהלת מעל דפי העיתונות המקומית ובחברות מיוחדות של החי"ל המקומי (באידיש ובאישפאניולית). בין פעולותיו הראשונות של הועד: 12 סטיפנדיות לתלמידים בביה"ס הימי בחיפה.

חברי הועד המקומי הם: המהנדס ע. בנינסון — נשיא כבוד; מאיר מלמוד — יו"ר; י. גלזמן, ד"ר י. מירלמן, הגב' ב. גרשונוב, ע. גלוקסמן קרום — סגנים; מרדכי קויפמן — מזכיר; יצחק מגט"ז — גזבר. בין חברי המועצה נמצאים מחשבי העסקים של היהדות המקומית מכל המפלגות.

הסניף בארגנטינה עתיד לשמש מרכז לפעולות החבל הימי בארצות אמריקה הלאטינית והעתונות המקומית תשרת, כן נקוה, את ענייננו גם להבא כשם שעשתה זאת, ברצון וביד נדיבה, בימי שהותי שם.

הסניף בצ'ילי, אחד הסניפים הצעירים שלנו, החל אף הוא כבר בפעולתו. חברי הועד המקומי הם: ר. קלר — יו"ר; ל. פלימאן — סגן; י. שורץ — גזבר. במזכירות: הגב' ד"ר רוזנברג וי. בולטיאנסקי. בין חברי הועד האחרים: א. ארוזבורג, י. בן ארי (טורקלטויב) וב"כ ויצ"ו והנוער.

התחלת פעולתנו בארצות אמריקה הלאטינית היתה בלא ספק מוצלחת ביותר וההיענות לענייננו — יפה. בשים לב להרכב האישי של הועדים שהוקמו ולהתענינותם הערה לבעיותינו — יש לקוות, כי כל המאמצים שהושקעו ושיוש"קעו על ידינו בחבל תבל זה יוכתרו בהצלחה.

הד"ר יוסף לרנר, מעסקני החבל הימי לישראל בירושלים, חזר זה מקרוב מבקורו הממושך בארצות אמריקה הלאטינית, מקום שם עשת, בין השאר, למטן יסודם של סניפי החי"ל. פעולתו זו הוכתרה בהצלחה מרובה וסניפים חדשים של החבל הימי הוקמו על ידו בארגנטינה, אורוגוואי וצ'ילי.

בשיחתו עם סופר "ים" מסר מר לרנר את הפרטים הבאים מפעולתו בדרום אמריקה.

— לאחר חורבן יהדות אירופה והניתוק ממרכזי אירופה הקיימים מהווה אמריקה הדרומית ישוב יהודי גדול, שלישי במספר לאחר ארצות הברית של אמריקה וארץ ישראל. יהודי ארצות אמריקה הלאטינית — נצר לגזע יהודי עממי, עססי — עוקבים בהתענינות רבה אחר המתרחש בארץ ישראל. גם הנוער המקומי מתענין יותר ויותר בבעיות הארץ ורבים מהם מכשירים את עצמם לעבודה ולעלייה. ענין הימאות העברית מצא אצלם הד נאמן. בזמן שהותי בארצות ה"ל הוקמו שם סניפים לחי"ל בהשתתפות כל החוגים ובתמיכתם המלאה של המוסדות הציוניים.

הסניף באורוגוואי הוקם בתמיכתה המלאה של הפדרציה הציונית ובהשתתפות הפעילה של כל המפלגות. הועד המקומי מורכב מה"ה ד"ר ישראל לובין — יו"ר; ד"ר מ. הינדס — מזכיר; יעקב באגמארגי — גזבר; פ. גז'יוואטש, ח. כאלטאר, ג. נוילנדר, ע. הורר — ביץ, נ. שורצמאן, א. הלפריק, א. סאפאלינסקי. גם עסקני ה"אורט" — וביניהם מנהל בית הספר המקצועי המהנדס י. מטלון, איש תל-אביב, והמורים — נתנו את ידם להקמת הסניף והם משתתפים בפעולות הועד.

ותצוין בזה במיוחד עזרתו האדיבה והיעילה ביותר של מר שפרינברג, מנהל הרדיו המקומי, אשר נתן לנו את

במסבת עתונאים מטעם החבל הימי לישראל בבואנוס-אירס (ארגנטינה).

מימין לשמאל — ב. קסלר, חבר מזכירות החי"ל בארגנטינה; מאיר מלמוד, יו"ר; ד"ר יוסף לרנר (נראים), שליחו של מרכז החבל הימי לישראל בארץ; י. מגט"ז, גזבר; ד"ר א. מבישן.

מ. פומרק / בשליחות החבל הימי לישראל בארצות-הברית.

שבעה חדשים עשיתי באמריקה. לא בלי היסוסים יצאתי לשם. ידעתי כי על פני יבשת נרחבת זו ובתוך מרכז יהודי זה, הגדול במספרו והחשוב לנו במאד מבחינת יכלתו ונכונותו, עלינו לצעוד אך את צעדינו הראשונים. והיה גם חשש בלבי, כי נוכח השתלשלות עניינינו המדיניים ובסבך הבעיות והמעשים של המערכה הכבדה לא יקל לי למצא שביל אל אותם האישים והגופים הצבוריים שבארצות-הברית, שאליהם רצינו להגיע, כדי להניח שם יסוד לתנועת החבל הימי לישראל.

לא היו לי ספיקות ביחס לקשיים שיעמדו בדרכנו ואין לי כיום אשליות ביחס להישגים שהשיגה תנועתנו בארצות-הברית. אך זה ברור לי: צעדנו צעד נוסף וחשוב להרחבת מסגרת פעולתנו בחוץ לארץ; פתחנו אפשרויות חדשות, אפשרויות נכבדות למפעלנו הימי; מצאנו מעיינות חיים של נכונות והתנדבות; רכשנו ידידים מרובים לרעיוננו ולמפעלנו. ובנו תלוי היום הדבר, אם נצליח להמשיך בפעולה שהתחלנו בה.

*

עם כל הפרסום הרב שניתן לענין הארצישראלי באמריקה, שוררת שם עדין בורות לא מעטה ביחס למפעלים ולצרכים שלנו. אין גם כל בקורת על פעולות של יחידים ומוסדות, המופיעים שם בשם מפעל זה או אחר, ולעתים — אף בשם מפעלים שאינם קיימים כלל או דברים פחות-ערך, שלא ניכר כמעט מקומם במציאותנו בארץ. אין זה מעלה, כמובן, את קרנה של הארץ בעיני אחינו שם.

גם לענין הימי נמצאו „אפוטרופסים“, שהחלו אוספים שם כספים למען מפעלי הים בארץ: מי בקול תרועה ובפרסומת צעקנית ומי בקול דממה דקה. ולא מקרה הוא. הענין הימי הארצישראלי, אף כי חדש הוא „בשוק“ קרוב מאד ללבוותיהם של יהודי אמריקה. מבינים הם יפה את הערך הכלכלי והפוליטי של פיתוח הימאות העברית ולא מעטים מהם מוכנים לתת לנו יד בפעולתנו; גם לא-יהודים התלהבו לרעיון של כבוש הים הארצישראלי. ואביא לדוגמא את דבר בית הספר הימי שלנו בחיפה. התכנית להגדלתו ולביסוסו, עד כי יהפך לאקדמיה ימית משוכללת, מצאה הד רב. לרעיון

מ. פומרק, חבר נשיאות החבל הימי לישראל. עשה חדשים מספר בארצות הברית ליסוד סניף החי"ל שם.

יוסף וו. גרינברג, יו"ר החבל הימי לישראל בארה"ב.

הגב' ברטה קורטס, יו"ר מועצת הנשים שליד החי"ל בארצות הברית.

קומ. יהושע ל. גולדברג, יו"ר האספה המכוננת של החבל הימי לישראל בארה"ב.

לויטנאנט אדוארד א. נורמן, יו"ר משנה של החבל הימי לישראל בארה"ב.

תת-אדמיראל וו. וויליאם דר' -
ב, מנהל האקדמיה הצבאית
"משמר החוף" שבניו לונדון.

תת-אדמיראל ה. לירי, מנהל
האקדמיה הימית במדינת
ניו-יורק.

תת-אדמירל ש. איסקוויט.

זה רכשתי גם את תמיכתם של התת-אדמיראל לירי, מנהל האקדמיה הימית במדינת ניו-יורק ושל התת-אדמירל דר' ב, מנהל האקדמיה הצבאית ("קוסט גארד אקדמי") שבניו-לונדון. ולפעולות הכלליות של החבל הימי לישראל הצטרף התת-אדמיראל היהודי ס. ס. איסקוויט, שלא גלה עד כה כל התענינות בענינים הארצישראליים.

את המסגרת הכללית של החבל הימי לישראל בארצות-הברית לא קל היה ליצור. אנשי הסוכנות היהודית היו טרודים בחדשים האחרונים בענינים העומדים ברומו של עולמנו, בפלשינג-מאדוס ולייק-סאכסאס. הייתי נאלץ לפעול בלי עזרה ממשית מצדם וגם מצד אלה מעסקי המקום שאליהם פנינו, שהבטיחו לנו את עזרתם ואף הציעו לנו לבוא לאמריקה להקמת סניף ארצי לחי"ל שם. חשובה מתוך כך במאד היתה העזרה שקבלתי מהקרן האמריקאית למוסדות הארצישראליים.

לא היה זה מגענו הראשון עם אנשי ה"קרן". הקרן האמריקאית תומכת, כידוע, זה שנים אחדות בבית-הספר הימי בחיפה והיא משתתפת בכסוי תקציבו. עתה חתמנו על הסכם עם הנהלתה, שעל פיו תרחיב הקרן את תמיכתה גם על מפעלים אחרים של החבל הימי בארץ.

לפי הסכם זה ובעצת העסקנים שרכשנו שם לתנועתנו, התרכזנו בראש וראשונה בהקמת סניף החי"ל בניו-יורק; רק לאחר שסניף זה יהפך לתא חי ופעיל נקים סניפים מקומיים בערים האחרות בארצות-הברית. כך נוהגים גם ביחס למפעלים אחרים, כי צבור יהודי ניו-יורק הוא חוט השדרה של היהדות האמריקאית הכללית.

ועד החבל הימי לישראל בניו-יורק מורכב מאישים ידועי-שם, שנבחרו לתפקידם החדש לא לפי מפתח מפלגתי או אי אלה חישובים פוליטיים; הם הביעו את נכונותם האישית להטות שכס למפעלנו ונכנסו מיד לפעולה. בראש הוועד עומד מר יוסף גרינליף וכיו"ר-משנה משמש מר אדוארד א. נורמן, יו"ר הקרן האמריקאית למוסדות בא"י. לוועדה המקצועית נבחרו אנשיים ותיקים ומנוסים.

הקימונו גם ארגון נשים למען החבל הימי, ובראשו — הגב' קורטס. יש להניח, כי תועלת מרובה ביותר תצמח לעניננו מארגון זה, כי על כן פעילות הנשים במפעלים ציוניים רבים, ברוב מסירות, שקידה והתמדה.

מתפקידו הקרוב של החי"ל בארה"ב: לגייס אמצעים ניכרים להקמת בנינים למפעלי החי"ל בארץ (ביה"ס הימי, בתים ליורדי ים בערי החוף ועוד). פעולה זו תתחיל ב"יום הים" הקרוב.

פרסומת לא-מעטה לעניננו ניתנה בעתונות האמריקאית היהודית והכללית. מאמרים רבים, בלוי תמונות נתפרסמו בה על פעולותיו של החבל הימי לישראל בארץ, על המפעלים הימיים הקיימים ועל התכניות — בספנות, נמלים, דיג והכשרה ימית — עם כינונה של המדינה העברית. גם הדברים שבע"פ, שהושמעו בהודמנויות שונות, מצאו בטוי מלא מעל דפי העתונות. ואזכיר כאן במיוחד את מסכת העתונאים, שקוימה ע"י הקרן האמריקאית למוסדות א"י; נאמו בה ב"כ חוגים שונים על בעיות א"י מרובות ושונות — ונאמתי בה גם אנכי בשאלות הימאות העברית המתחדשת — והעתונות כולה, ללא יוצא מן הכלל, והניו-יורק טיימס" בראשה, הבליטה את ענין כבוש הים הארצישראלי וקבעה לו מקום בראש. אגב: The Jewish Forum הקדיש חלק ניכר מגיליונו בחודש פברואר לענין הימאות העברית ולפעולותיו של החבל הימי.

פרק לעצמו קובעים הקשרים שקשרנו בארה"ב עם הנהלת ה"אורט".
ה"אורט" פועל, כידוע, כמעט בכל הארצות שבהן נמצא ישוב יהודי, גדול
או קטן, בשטח ההכשרה המקצועית לנוער. לפני כשנתיים הקים ה"אורט"
קורסים שנתיים להכשרה ימית במרסיל ל-30-40 תלמיד, רובם מקובלנקה,
המתאמנים לתפקידים ימיים. לאחרונה הקים קורסים לדיג באיטליה. ובה
במדה שהוא מרחיב את פעולתו, יתכן, שיכלול בה יותר ויותר את ענפי
ההכשרה הימית גם בארצות אחרות.

בשיחותי עם מנהלי "אורט" באמריקה, שויץ וצרפת, ביררתי את
האפשרויות לפעולה משותפת בשטח ההדרכה הימית. נראה לי, כי דבר
זה ניתן לביצוע וברכה ותועלת צפונים בו לעניננו.

בימי שהותי בארצות-הברית טפלתי גם בעניני הספנות שלנו. יהודי
אמריקה, על אף היותם אנשי עסק מובהקים, שטובתם הם היא לנגד עיניהם
בראש וראשונה, מוכנים להשקיע כספים במפעלים כלליים בארץ, שערך
לאומי-ישובי נודע להם לעתידנו. יחד עם הח' אבא חושי ועם הד"ר נורוק
מירושלים טפלתי ביסוד חברה לספנות א"י-אמריקה, שתשתף פעולה עם
"צים" ותתחיל לפעול עם הבהרת המצב המדיני. מצאנו און קשבת
לתכניתנו בענין הקו העברי החדש, ולא היה זה הגלוי היחידי של רצון
ונכונות להשקיע כספים במפעלים ימיים. ואולי כדאי להזכיר בהזדמנות
זו קוריוז מענין אחד, הבא להעיד על היחס הלבבי והחסם לבעיותינו: יהודי
אחד, בעל חברת אניות משא להובלת פרי (שמש בדרגת קולונל בצי
האמריקאי והיה רחוק עד כה מיהדות וציונות), הציע — בעצם הימים
הקשים לישוב — לשלוח את ספינותיו עם מיצרכים לא"י. היש צורך
בהוכחה ברורה יותר ליחסם הלבבי הקרוב של אחינו באמריקה רבתי למפעל
תקומתנו?

החבל הימי לישראל שנתן מיוזמתו ומכחו להקמת "צים" חייב להמשיך
ולשקוד על הרחבת מסגרתה של הספנות הלאומית שלנו ע"י יצירת הקו
החיוני והחשוב א"י-אמריקה. המו"מ שהתחלנו בו נושא בחובו מעשים
לעתיד.

נראה לי, שאין צורך להרחיב את הדבור על נושא זה. אוסיף אפוא
רק מלים מעטות — דברים בשם אומרם — מפי יורדי הים שלנו, המשרתים
את ציינו הקטן.

חזרתי ארצה ב"קדמה". מבשרי חזיתי הפעם מה חשובה לנו מציאותה
של אניה עברית זו. ארץ ישראל התחילה בשבילי, לאחר פרידה של שבעה
חדשים מהארץ, כבר במרסיל. זאת היתה הרגשת כל החוזרים וכל הנוסעים.
עובדי "קדמה" הביעו באזני את שביעות רצונם מהיחסים התקינים השוררים
באניה, ולשאלתי: ומה תבקשו עתה מאת החבל הימי לישראל?, ענו לי פה
אחד: "הבו לנו עבריות נוספות".

חרשנו חריש ראשון בשדות אמריקה הנרחבות. אין להניח, כי
האמריקאים לבדם, עם כל רצונם הטוב ומסירותם הלוהטת לעניננו, יקימו
שם את תנועת החבל הימי לישראל. לאחר שהתחלנו שם בפעולה שומה עלינו
להמשיך ולטפחה. עלינו לשגר לארה"ב שליחים נוספים, כשם שעושים זאת
ארגונים אחרים. תוצאות מאמצינו לא יאחרו לבוא.

פורד בראש

חברה א"י לאוטומובילים
בע"מ
ת"א חיפה ירושלים

יש גם לזכור כי עמק החוף בארצנו היה שומם בעיקרו מאז מסעי-הצלב ועד המאה הי"ט (עיין „דברי ימי הערבים“ שלי, עמ' 209—210). הפלחים שהתיישבו בו במאה הי"ט היו יוצאי הרים, חסרי כל ידיעה ומסורת בדיג; הם לא היו רגילים אפילו באכילת דגים.

בימי מלחמת-העולם השניה, מששבתה העבודה בנמלים, הפך הדיג זמנית למשלח-ידם העיקרי של כל הספנים. הדבר גרם לעלייה גדולה של תנובת הדגים, אך לא היה לה גידול מקביל של מספר הדייגים הרשומים; כי ספני-הנמלים היו גם קודם לכן, כאמור, עובדים בדיג. ב-1930 היו כאלף אנשים עסוקים בדיג היס-תיכוני, ב-1940/1 — 1,663. בציון גידול זה עלינו לזכור, כי בינתיים נוצר משק-הים היהודי, וכי אף ריבוין הטבעי של משפחות-הדייגים הותיקות מוכרח היה להעלות במידת מה את מספר הדייגים. אף כאן בולט קפאנו היחסי של הענף הזה במשק הערבי. סירות-המנוע המעטות והתפתחות דיג-המכמורת (בימי המלחמה, מתוך חיקוי של התחרות לדיג היהודי) — אלה היו כל החידושים שבו בימי המנדט.

ג) אין הדיג הערבי מארץ-ישראל נוהג לצאת למימי הארצות השכנות: כלי-השיט שלו פשוט, ואין בו מקום להחסנת כמות מרובה של דגים. אולם גם הדייגים הערבים מן הארצות השכנות אינם נוהגים לדוג במימי הארץ אלא במעט, הואיל וכלי-השיט שלהם הם ברובם מאותו המין עצמו. הדיג הזר במימי הארץ היה מענינם של האיטלקים. ב-1940/1, משפסקו האיטלקים לבוא, ירד ידונו של ספינות-הדיג (הטראולרים) הזרות עד ל-3% בלבד מן הידוג הארצי-ישראלי (פחות מ-50 טונות). סירות-הדיג הקטנות, המצריות והלבנוניות, שהיו עוברות בקירבת חופי הארץ בתקופת המנדט לא היו רגילות לבקש רשיון ולא היו נרשמות, אלא ש„פלישות“ אלה לא היו גורם רציני בגלל הטעם הנ"ל.

היוצא מדברינו: אותם הגורמים המיוחדים לארץ-ישראל, שהשפיעו לרעה על התפתחות הדיג הערבי כאן, לא הם העיקר. העיקר הוא — זרותו הכללית של הערבי לים התיכון. והנה דוגמא אחת מגי רבות, כהזכחה להנחתנו הנ"ל: רצועת החוף המערבית של מצרים, בין אלכסנדריה וסולום, היא מקום מוצאם של טובי הספוגים בעולם, אך לשוא תחפש בין שוליהם ספנים מצרים. לא הם העוסקים בכך כרגיל; עושים זאת הספנים הבאים מיוון (*).

ראיתי להדיג עובדה זו, משום שהפקידות הבריטית המנדטורית בארץ-ישראל פיתחה תיאוריה שלפיה נעוצה סבת מצבו העלוב של הדיג בארץ בגורמים טבעיים בעיקר, אשר יכלו במרוצת הזמן, לדעתה, גם את התפתחותו של

עמדנו כבר על כך (ב„ים“ לג'ל"ד), כי אחת הסגולות האופייניות של הערבים השוכנים לחופי ים התיכון היא זרותם לים ואדישותם אליו. עובדה זו מתבלטת יפה במצבו העלוב של הדיג הערבי.

הדייגים-יחשובנות של מחלקת החקלאות והדיג בארץ-ישראל בימי המנדט, אין למצוא בהם תמונה מלאה של התפתחות הדיג הזה. אין בהם בדרך כלל כל מספרים על כלי-השיט והאנשים העוסקים בדיג בארץ, ואף לא פרטים על הדייגים היהודים והערבים שבחופינו. מכל מקום, מי שיטרח לעבור על פני כולם, ילמד כי:

א) כלי-השיט האופייני לדייגים הערבים הוא סירה קטנה שאינה מעסיקה בממוצע אלא שניים-שלושה עובדים. בשנת 1933 היו בארץ 1110 דייגים ולהם 479 סירות, בשנת 1934 היו 956 דייגים עם 442 סירות (נראה לי, כי הפחתה זו היא תוצאה מזרימת הערבים באותו זמן לעבודות המשק היהודי, כגון הובלת הזיפוף לבניני תל-אביב וכד'). היהודים לא תפסו אז עדיין מקום חשוב בענף הדיג.

מחלקת החקלאות משתבחת בדין-יחשבון שלה לשנים 1927—1930 בעליית מספר סירות-הדיג בארץ מ-100 בשנת 1921 ל-400 בש' 1930. היא מציינת אמנם, ברוב צניעותה, כי לא ברור לה אם היתה עליה מקבילה של כמות הדגים הנצודים. ברם, המעיין במספרים המצויים בדר"חות, יוכל לקבוע כי מספר הדייגים לא עלה במידה מקבילה וכי רבים מהם עזבו את ספינותיהם הגדולות והטובות ביחס על מנת לדוג בסירות פשוטות וגרועות.

ואין לפרש את הדברים אלא כפשוטם: הדיג הערבי לא התפתח בדרך כלל בימי המנדט, אלא שהדייגים התרגלו במשך הזמן יותר ויותר למחשבה, כי עליהם לרשום את כלי-השיט שברשותם על מנת לקבל את הרשיון הדרוש. הדייגים שאינם נוהגים להשתמש בסירות לא נרשמו כלל ועיקר, דבר הגלוי וידוע לכל מי שמצוי ליד החופים. השלטון הוא שגרם לכך, כי מפעל הדיג לא התפשט ברבים אלא בהדרגה במשך עשרות שנים, וגם תנובתו לא היתה רבה.

ב) הדיג הערבי בארץ אינו מקצוע של כפריים. זהו מקצוע-משנה של בעלי הסירות בעיר (או עיירת) החוף, העוסקים בו רק אז כשאין הם טרודים בהעברת מטענים ונוסעים: בין החוף ובין הספינות העוגנות בים הפתוח (כמו ביפו), או בין מעגן קטן ובין נמל גדול (כמו במקרה של עכו וחיפה, ישובי הדרום ויפו). בשנים 1927—1930 נרשמו בחיפה 300—306 דייגים, ביפו 194—239, בג'ורה 145—158, בטבריה 150, בעזה עד 123 (שם היו תנודות רבות), בעכו 100, בטנטורה (דאר) 51, בזיב (אכזיב) 40. אי-התפתחותו של מקצוע זה בכפרים מוסברת במיעוטם של הכפרים השוכנים על חוף הים ממש, בגלל רצועת החולות המשתרעת לאורך מרביתו של החוף הארצי-ישראלי.

* עיין: F. S. Russell and C. M. Yonge, The Seas, p. 357

לקוראי „ים”

חוברת זו (9 חודש אייר התש"ח) מסיימת את שנת קיומו השלישית של ירחוננו. כל אלה ששמרו על 12 החוברות א' (כ"ה) — י"ב (ל"ו) יכולים למסרן לנו לכריכה. יצורף להן תוכן ענינים מלא.

את החוברות יש להמציא, בצירוף 350 מא"י, לכסוי דמי הכריכה, לפי הכתובת:

מנהלת „ים”, תל-אביב, ת. ד. 1917,

עד לסוף חודש תמוז ש. ז.

המערכת

אך אילו היה אפילו גרעין צודק בתיאוריה הזאת, יבוא ענין הספוגים שלאורך חופי מצרים ויוכיח: הנה מצוי עושר טבעי במים הגובלים בחופים אלה, ואין מי שינצל את העושר הזה מקרב בני החופים. ניצולו נתון בידי בני הים האיגיאי. התמונה אופיינית לכל חופי הערביים של הים התיכון. יוצא במידת-מה מן הכלל הוא האי ארנד (רואד) שבסוריה, בין טריפולי ללודקיה: העיירה שעליו מתפרנסת ממשלחי-יד ימיים בעיקר, לרבות בניית סירות-דיג והובלה לבני מקומות אחרים. הרמה התכנית אינה גבוהה גם שם. אף בחופי תוניסיה, אלג'יריה ומארוקו מפיקים ספנים איטלקים וצרפתים בעיקר את הקוראלים האדומים מן המים.

אפיני, כי השימוש המתמיד בנילוס, אם כעורקת-חבורה גדול ואם כמקור אספקת דגים לשוכני גדותיו, לא הרגילים להרבות במסעות דיג גם על פני הים השכן. מחקר התזונה במצרים נמצא עדיין בשפל המדרגה, ולפיכך קשה לקבוע באיזו מדה פיתח ההרגל לדגת המים המתוקים נטיה נגד דגת הים. תופעות אלו ואחרות מצויות גם בארצות אחרות. בבריטניה, למשל, רק הנכרים והיהודים הם כרגיל עם קוני דגת המים המתוקים. הבריטים גופם בועטים בה, בטענם כי ריח בצה וצמחיה נודף ממנה; וסופרי-הדיג הבריטיים נותנים עצות לקוראיהם כיצד להרחיק ריח זה בשעת הכנת הסעודה. שמרנותו של הפלח המצרי וחולשתו הגופנית, שתיהן תרמו לכך שאין בידו להתגבר על קשיים הכרוכים במעבר משיט הנילוס לשיט-הים, ממים ההולכים לאט לנתיבות מים עזים.

יצירתו של הדיג העברי — נסיון ראשון הוא מאז ימי הפיניקיים להקים אוכלוסיה ימאית בחופים השמיים של הים התיכון. עתידו של הדיג הערבי בחופים אלה תלוי בהרבה (ואולי בעיקר) מן המידה שבה ינקוט בשיתוף-פעולה עם המפעל הזה, ילמד מהישגיו וייהנה מהם.

הדיג היהודי (**). היסוד לתיאוריה זו הוא, כי — הדגה בארצות סובטרופיות וטרופיות אין להשוותה לזו של אירופה הצפונית-מערבית; מועטים הם שטחי-הים העמוקים פחות מ-100 פאתומים (כלומר 600 רגל) לאורך חופי הארץ; אין בים התיכון שטחיים עמוקים יותר המשמשים את הדיג המסחרי. ומתוך כך, משגדל הדיג בספינות (טראולרים) אחר פרוץ המלחמה, הודות ליזמה היהודית, מיהרה מחלקת-החקלאות הממשלתית להכריז לאלתר בשמחה, כי התוצאות הן מאכזבות, מבחינת הגדלת אספקת המזון בארץ (ד"ח המחלקה הזאת לשנת 1941/2).

התיאוריה הזאת כשלעצמה היא סילוף גמור של עיקרים המקובלים על חוקרי הדיג, אף בבריטניה (***) . הארצות הטרופיות והסובטרופיות מצטיינות דוקא בכך שהימים הסמוכים אליהן מכילים סוגים מרובים יותר של דגים הראויים לאכילה מאשר ימי האקלים המתון. הדיג המסחרי בעולם הוא בעיקר דיג במים עמוקים, עד 200 פאתומים. 100 פאתומים אינם נחשבים כגבול הקיצוני של המים הראויים לדיג זה, אלא למוצע של המים הללו. עדיפותם של ימי האקלים המתון אינה אלא בכך שהדגה מקננת בהם בריכוזים צפופים יותר, ושרוב השטח הימי המשמש לדיג באיזור הטרופי הם מי האוקינוסים (המים הרדודים — אפילו עד 200 פאתומים — מועטים שם באופן יחסי). ברם המסקנה הנובעת מזה אינה אלא זו, כי באיזור הטרופי והסובטרופי מצליחים רק דייגים הפועלים על פני שטח נרחב.

כאן מקור הצלחתם של האיטלקים והיוונים בים התיכון וזוהי הסבה שטראולרים מאיי בריטניה שטים בקביעות דרומה לאורך חופי האוקינוס האטלנטי עד מארוקו ועד בכלל. זהו הגורם להפיכתם של מאלאיים, פולינזיים ועמים אחרים של האיזור הטרופי לעמריים מובהקים, העוסקים בדיג וספנות על פני שטח נרחב וכאן גם אחד ממקורות הצלחתם של הערבים במערבו של האוקינוס ההודי ובמפרציו (הדרומיים יותר מן הים התיכון!). וכאן אחד ממקורות כשלונם של הערבים השוכנים בחופי הים התיכון. המסתפק במועט בענף הדיג שבאיזורים הטרופיים והסוב-טרופיים, גם המועט לא יעלה בידו. ולא נוצר דיג זה אלא לאלה שספינותיהם שטות על פני מרחקים רבים, לדוג גם מול חופי הארצות השכנות. והעובדה שאף הדיג האיטלקי והיווני אינו משוכלל ברובו די צרכו, הוא הגורם שאין מנצלים כראוי בים התיכון את שטחי המים העמוקים.

(** דוגמה אפינית: A. Craig-Bennett, The Future of Palestine Fisheries (Palestine and Middle East, 1938, No. 9)

(*** עיין: J. R. Norman, A History of Fishes (London 1931, 1936, 1947), pp. 383, 386.

111. הסימרון

בא החורף. ערב אחד ירד שלג, והכל הפך בעיצומו של הלילה לבן: החוף, הדוגיות, גגות הבתים, האילנות. רק המים במפרץ היו עוד שחורים־נזעמים וללא־מנוחה השתכשו במסגרת הלבנה, השלווה הלזו.

בכל חופי קרים — אנאפ, סודאק, קרץ, פיאודוסיה, יאלטה, באלאקלאבה וסבסטופול — מתכוננים הדייגים לדיג הסמרון. מנקים את המגפים, מגפים גדולים של עור־הסוס, המגיעים עד לירכיים, ומשקלו של כל אחד חצי פוד. מחדשים את המעילים הבלתי־חדירים, הצבועים בצבע־שמן אדום, ומכנסי־העור, מטליאים המפרשים, סורגים הרשתות.

הדייג האדוק פיאודור מאוליאיזה מדליק זמן רב עוד בטרם שיתחיל הדיוג של הסמרון, בבקתו, לפני האיקונין של ניקולאי הקדוש, בעל־המופת ופטרון הדייגים, נרות־שע־וזה ולמפדוסים עם שמן־זית זך. כשיפליג הימה עם קבוצתו, העומדת מתתרים, יהא תקוע הקדוש של הים בצד האחורי של הסירה, בתור מדריך ונושא הצלחה. את זה יודעים כל דייגי קרים, לפי שזה הולך וחוזר מדי שנה בשנה ולפי ששמו של פיאודור נודע לתהלה כדייג אמיץ־לב ומצליח.

והנה פעם, בפנות הלילה, אך באפלה עדיין עמוקה, הפליגו עם רוח נוח ראשון מאות סירות במפרשים מתוחים מתצי־האי קרים אל לב הים.

מה נהדר מומנט ההפלגה! ישבו חמישתם בצד החרטום של האסדה, „בשם אלוהים! בעזרת אלוהים! בשם אלו־הים!“ משתלשל למטה המפרש המשוחרר, ואחרי טפחו בהיסוס באויר, הוא מתנפח פתאום, משל כנף־צפור לבנה, המתבלטת למעלה בקצה החד. הסירה, הנטויה לצד אחד, יוצאת בשיטה קלה משפת המפרץ אל לב הים. המים שוקקים ומקציפים בירכתי הסירה ונתזים לפני, ועל האגף גופא יושב דייג צעיר, כששולי בגדו נרטבים תכופות במים, ובריכול גנרני מעשן סיגריה מגוללת. מתחת לשבכה שבאחורי הסירה שמור מלאי של ודקה חריפה, קצת לחם, כעשרה דגים מעושנים וחביזנה עם מים.

מפליגים ללב הים, למרחק של שלושים ויותר וורסטאות מהחוף. בשביל מסע ארוך זה מכין ראש הקבוצה וסגנו את הציוד הדרוש. והציוד לדיג הסמרון הריהו שכזה: תארו לכם, כי בקרקעית הים, בעומק של ארבעים סז'ן, מונח הבל באורך של וורסטאה, ואליו קשורים ברווח בין שלושה־ארבעה ארשין פתילים קצרים באורך של סז'ן, שבקציהם חרוזים על קרסים דגים זעזערים. שתי אבנים שטוחות שבשני קצות

* ראה: „ים“ יא (לה).

החבל הראשי משמשות עוגנים, המשקיעים אותו במים, ושני מצופים, הצפים מעל העוגנים הללו, על פני הים, מציינים את כיוונם. המצופים עגולים, של פקק (מאה פקקים של בקבוקים, מכורכים ברשת), עם דגלונים אדומים מלמעלה.

הסגן חורז בזריזות נפלאה את הפתיון על הקרסים, והראש אורז בהקפדה את כל הציוד בתוך קלת עגולה, לאורך קירותיה, בצורה חלזונית, עם הפתיון בפנים. בחשכה, כמעט בגשוש, לא כל־כך קל לעשות את העבודה המדוקדקת הזאת, כפי שנראה במבט ראשון. בשעת ההורדה של הציוד בים, די רק בקרס אחד שלא בא במקומו הנכון, שיסתבך בחבל וישבש את כל המערכת.

עם אור הבוקר מגיעים אל המקום המיועד. אצל כל ראש של קבוצת־דייגים מקומות שלו החביבים ומוצלחים, והוא מוצא אותם בלב הים, במרחק של עשרות וורסטאות מהחוף, בקלות זו שאנחנו מוצאים את קופסת העטים שעל שולחן־הכתיבה שלנו. יש רק להתיצב באופן כזה, שכוכב־הציר ימצא בדיוק על גבי מגדל־הפעמון של מנזר גיאורגי הקדוש, ולהמשיך הדרך, בלי לסטות, לצד מזרח, עד שיגלה המגדלור הפורוסי. אצל כל ראש־קבוצה סימנים סודיים, כמו מגדלורים, בנינים, סלעי החופים, ארנים בודדים על ההרים או כוכבים.

גילו את המקום. מטילים הימה את האבן הראשונה הקשורה לחבל, קובעים את מדת העומק, קושרים את המצוף, וממנו חותרים במשוטים קדימה לכל ארכה של המצודה, אשר ראש החברה מפקיע במהירות נפלאה מתוך הקלת. מורידים את האבן השניה, מטילים אל המים את המצוף השני — והמעשה נעשה. חוזרים הביתה תוך חתירה במשוטים, או בנפנוף מפרשים, אם הרוח נוח לשיט. למחרת או לאחר יומים מפליגים שוב ללב הים ומוציאים את הציוד. אם ירצה אלוהים או המקרה, ימצא על הקרסים הסמרון, שבלע את הפתיון־דג ענקי, חד־החרטום, שמשקלו מגיע עד עשרה, עשרים, ובמקרים נדירים אפילו עד לשלושים פוד.

הנה כך יצא וואניא אנדרוצאקי לילה אחד מהמפרץ באסדתו. האמת ניתנה להאמר, איש לא ציפה שטובה תצמח ממסע זה. אנדרוצאקי הזקן נפטר באביב שעבר, ואילו וואניא היה צעיר למדי, ולפי דעתם של הדייגים המנוסים היה עליו עוד לעבוד שנתים בחתירה במשוטים ועוד שנה לשמש עוזר לראש־קבוצה. אבל הוא אסף את חברי הקבוצה מבין בני־התשחורת, הירוקים, ואבירי־הלב ביותר, גער בקפידה, כאדוני־הבית, באמו הזקנה שפתחה בנהי, חרף את השכנים הזקנים, הרוטנים, במלים מנבלות, והפליג אל הים מבוסס כולו, בחברה מבוסמת, בעמדו על אחורי הסירה, כשכובע־הכבשים שמוט דרך אבירות על ערפו, ומתוכו

נשתלשלו בפריצות על גבי מצחו השזוף שערות שחורות ומקורזלות כשערותיו של כלב־פודל.

אותו לילה נשב על הים רוח חזק, שנישא מהחוף, וירד שלג. אסדות אחדות, שיצאו מהמפרץ, חזרו במהרה, לפי שהדייגים היוניים, עם כל נסיונם מדורידורות, הריהם מצוינים בתבונה רבה, אם לא לאמור, בפחדנות. "מוג־האוויר אינו מרשה" — היו אומרים.

אולם וואַניאַ אנדרוצאקי חזר הביתה לעת צהרים ואסדתו מלאה דגת הסמרון הגדול ביותר, ונוסף לכך עוד גרר אחרי סירתו דג ענקי, תפלצת, שמשקלה בערך עשרים פוד, ואשר אנשי קבוצתו הלמוה שעה ארוכה בקורנס־יעץ ובמשוטים עד שהמיתוה.

הרבה יגיעות אמנם יגעו בענק זה. על הסמרון סחים הדייגים בדרך כלל, שאותו די רק למשוך בראשו עד לירכתי הסירה, והוא בעצמו כבר יקפוץ אל תוכה. אמנם יש שהוא ישימט בתנופת זנבו את הדייג הבלתי־נוהר אל תוך המים. אך יש בדיג הסמרון גם מומנטים יותר רציניים, המאיימים בסכנה חמורה לדייגים. וכך אירע גם לוואַניאַ אנדרוצאקי.

בעמדו על עצם חרטומה של הסירה, שהיה עולה ביעף על גבנוני הגלים הרחבים, המקציפים, או היה יורד קל מהרה לשוחות המים החלקים, הירוקים, היה וואַניאַ מוציא מהים את המצודה בתנועה שקולה של הידים והגב. חמשה סמרונים, שנפתשו בהתחלה, אחד אחרי אחד, כבר שכבו בלי־נוע בתחתית האסדה, אבל אחרי כן הדיג איתרע מזלו: מאה או מאה וחמשים קרסים הוצאו, זה אחר זה, והיו ריקים, עם הפתיון שלא נגעו בו.

אנשי הקבוצה חתרו במשוטים בדומיה, בלי שיסירו את עיניהם משתי נקודות שעל החוף, אשר הצביע עליהן ראשם. סגנו של וואַניאַ ישב לרגליו, עסוק בהסרת הפתיון מהקרסים וסידור החבלים בתוך הקלת. פתאום נודעזע כאחוז־עוית אחד מהדגים הנתפשים.

— מכשכש בזנבה, מחכה לרעהו — אמר הדייג הצעיר פאָבל, בחזרו על הסימן הנושן של הדייגים.

אותו רגע חש וואַניאַ אנדרוצאקי, שנטל חי ועצום, נפתל ונאבק, נתלה על מצודתו, הנטויה במעמקי הים. וכאשר ראה אחרי כן מתחת המים, בהתכופפו אל מעבר לירכתי הסירה, את כל גופה הארוך, המכסיף, המתפתל והמכה גלים, של המפלצת, לא התאפק ופנה לאחור אל חבריו וילחש בעינים נוצצות משמחה:

כביר! כמו פר!...! בערך ארבעים פוד....

את זאת אסור היה על כל פנים לעשות! ישמך האל להקדים את המאורע או לשמוח על ההצלחה עוד בהיותך בלב הים ולא הגעת עדיין עד החוף! ודבר האות הנושן, המסתורי הזה נתקיים תיכף ומיד בוואַניאַ אנדרוצאקי. הוא כבר ראה לא רחוק משעור של חצי־ארשין, מתחת

פני המים, את החרטום החד, הגרמי והפריך, וכבר התעתד, בכבשו את פרוטי לבבו הנסער, למשכו אל אגף הסירה, והנה... זנב־הדג האדיר טפח על פני הגל — והסמרון זינק בעוז למטה בגררו אחריו את החבל ואת הקרסים.

וואַניאַ לא נתבלבל. הוא קרא לדייגים: "חזור!" — התיז מפיו חרפות נמרצות והתחיל שולח את חבלי המצודה אחרי הדג הבורח. הקרסים נוצצו באויר מתחת לידי, בהטלטלם המימה. סגנו סייע בידו, ברוקנו את הקלת מהציד. החותרים במשוטים התאמצו בכל כחם להקדים במהלך הסירה את התנועה התת־מימית של הדג. זו היתה עבודה מהירה ומדויקת, אשר לא תמיד מסתיימת בהצלחה. אצל סגנו נסתבכו כמה קרסים. הוא קרא אל וואַניאַ: "פסיק!" — והחל להתיר את סבך הציד באותה הזריזות והקפדנות, המצויה בשעות סכנה רק לאנשי־הים. באותם רגעי מספר נמתחה המצודה בידיו של וואַניאַ כנימה, והסירה קפצה, כמטורפת, מגל אל גל, משוכה בכוח הבריחה הנוראה של הדג והמזוזות לרדיפה אחריו במא־מציחם של החותרים במשוטים.

"שלח!" — קרא לבסוף סגנו. החבל שוב רץ במהירות בלתי־רגילה מבין ידיו של ראש־הקבוצה, אך פתאום ניטל־טלה הסירה — וואַניאַ הפליט קללה באנקה חרישית: רכס־הנחושת נתקע תוך תנופה בכף ידו, מתחת לזרת, וחדר שם עמוק. וכאן גילה וואַניאַ את עצמו כדייג מלוח כהלכתו. בכרכו את המצודה מסביב לאצבעות ידו הפצועה, הוא עצר לרגע את ריצת החבל, ובידו השניה שלף סכין וחתך את הפתיל. הקרס נאחז בכל עוקצו בידו, אך וואַניאַ עקר אותו ביחד עם הבשר וזרק הימה. ואף על פי ששתי ידיו והחבל של המצודה נצבעו בדם ואגף הסירה והמים באסדה אדמו מדמו, הביא בכל זאת את עבודתו לידי גמר ובעצמו הנחית בקורנס את המהלומה המהממת על ראשו של הדג העקשן.

דיגו היה הדיג הראשון של עונת־סתו זו. הקבוצה מכרה את הדגים במחיר גבוה מאוד, ולכל חבר הגיע חלקו עד ארבעים רובל. לכבוד המאורע הזה נשתתה כמות גדולה של יין חדש, ועם ערב נסעה כל הקבוצה של "גיאורג המנצח" — כך היה שמה של אסדת וואַניאַ — במרכבה רתומה לשני סוסים ובמוסיקה לסבסטופול. שם שיברו לרסיסים דייגי־באָלאַקלאָבה האמיצים ביחד עם ספני־הצי את הפסנתר, הדלתות, המטות, הכסאות והחלונות של בית הקלון, אחרי כן התכתשו ביניהם, ורק עם אור הבוקר חזרו הביתה שתויים, בחבורות כחולות, אך בשירה וזמרה. ואך ירדו מהמרכבה, צנחו הם אל תוך הסירה, הרימו את המפרש והפליגו הימה להטיל את הקרסים.

מאותו יום יצא שמו של וואַניאַ אנדרוצאקי לתהלה כראש של קבוצת דייגים, מלוח כהלכתו.

מרוסית: אליהו מיטוס

החרם. בראות נערי הסביבה שחרם נפרש למים, ממהרים הם למקום המעשה, נרתמים כביכול בסחיבת החבלים וסידורם ומשתדלים להפיק את רצון החרמים. תמורת זה זוכים הם בדגים קטנים, שאינם ראויים למכירה. בגלל נער כגון זה עשה ישו את אחד הנסים המפורסמים שלו. ביוחנן ה' ומרכוס ד', 42, מתואר המקרה:

ישו מגיע באניתו למקום שומם במערב הים. כשנודע הדבר מתאספים סביבו מכל הערים חמשת אלפים איש. הערב רד וישו מצוה על תלמידיו להאכיל את כל העם הזה. אך לא היה במקום כל מזון מלבד אשר בידיו של נער קטן נמצאו חמישה ככרות לחם ושני דגים קטנים (ביונית: אופ' סריון). ישו פרס את הלחם, חלק את הדגים וקרה נס וכל העם שבע וגם הותר.

על המקום המשווער של המעשה, בכפר הערבי טבחה של היום, הוקמה במאה ה-4 כנסייה הנודעת בשמה: "כנסיית הנס של ככרות הלחם והדגים". על רצפת הכנסייה נש-תמר הפסיפס המפואר המתאר את החי והצומח של הכנרת בימים ההם.

אל תוך המזבח בנו טרש אבן גיר גדול ובלתי מסותת, שחשבוהו כפי הנראה לסלע שעליו שם ישו את הלחם והדגים. על יד המזבח נמצא פסיפס המראה סל ובו ריקי לחם עגולים. בכל אחד משני צדי הסל נמצא דג אמנון. המקום נקרא לפני הפטפיגון ("שבעת המעינות") ומכאן השתבש שם המקום של היום טבחה.

הברית החדשה רוויה כולה הווי ורוח דייגים ולא במקרה היה הדג סמל הנוצרים הראשונים.

קורות הישוב מסביב לכנרת.

הישוב מסביב לכנרת הוא קדום מאד. במערה שבואדי אל-עמוד, שעל יד מגדל, נתגלו בשנת 1926 גולגולות של גזע פריהיסטורי, העומד בהתפתחותו בין האדם הניאדרטלי ו"האדם החושב" (הומרספיאנס), והנקרא בשם האדם הקדום הא"י. אנשים אלה חיו במערות שמסביב לכנרת כבר לפני 100.000 שנה ועסקו בעיקר בציד חיות. כלי עבודתם היו פרימיטיביים מאד ורובם היו עשויים צור. האקלים היה אז טרופי לח ובתוך יערות העד נדדו עדרי פילים, קרנפים, סוסי-יאר וכיו"ב. בגלל חוסר כלים הראר יים לתפקידם לא יכול האדם הקדמון הזה לצאת למלחמה גלויה בחיות האדירות והוא צד אותם בערמה, בבורות ומוקשים. בגלל אותה סיבה לא עסקו אז בדיג.

לפני 25.000 שנה חלו שנויים באקלים ארצנו: הטמפרטורה ירדה וגם הרטיבות פחתה. בעלי החיים אוהבי החום נדדו דרומה ואת מקומם תפשו אחרים. יערות העד התנוונו והשתנה גם הנוף. לפני כ"10.000 שנה באה קביעות מסוימת בתנאי האקלים של ארצנו ובאותו זמן מופיע גזע אנשים חדש: "בני האדם הנטופיים".

עמדנו כבר על כמה פרטים מחייהם ועבודתם של הדייגים, כגון: עבודת הלילה שלהם, מזל הדייגים ההופך חוסר דגים לשלל רב, וכן גם הזכרנו את ההכרח להכנס בכל תקופות השנה ערומים לתוך המים. בברית החדשה אנו מוצאים עוד כמה פרטים הראויים לציון.

ידוע לנו מנהגו של "ראיס" החרם (ג'רף) לעלות על מדרגות החוף, לעקוב אחר תנועות הדגים ולקבוע על ידי כך את זמן הנריקה ומקומה. גם אז נהגו לקבל הוראות מאדם העומד על החוף, כפי שנאמר ביוחנן כ"א:6: "ויאמר אליהם ישו: פרשו את המכמורת מימין האניה ומצאתם; ויפרשו ולא יכלו עוד למשכה מרוב דגים" (המדובר הוא בחרם). וכשסיימו את העבודה נהגו אז כמנהג הדייגים הערבים כעת לטגן את הדגים על גחלים לוחשות, שנאמר באותו פרק פסוק 9: "ויצאו אל היבשה ויראו גחלי אש ערוכים שם ודג עליהם וככר לחם".

חלק בלתי נפרד מנוף הדייגים הם עדרי הצאן והבקר, הבאים לרוות את צמאונם במימי הכנרת הזכים ולבלות את שעות הצהרים הלוהטות בתוך המים הצוננים. גרוע הוא חלקם של הדייגים המוכרחים להמשיך בעבודתם גם בשעות אלו, כדי לנצל את השקט שלפני הרוח המערבית. צעדי הדייגים וחבלי החרם הארוכים הנגררים על ידם לאורך ורוחב החוף מפריעים את מנוחת בעלי הגרה. במרוצת הזמן מתקשרים קשרי אמון הדדיים בין "השכנים", והפרות ממשיות בשקט לנמנם, כשחבל החרם מעבר בזהירות מעל לראשם. רק לעתים רחוקות מופרע השקט על ידי געית-רוגז חלושה.

שונה לגמרי היה פרט זה בימי הבית השני, שעה שמזרח הכנרת היה מיושב ברובו נכרים. למים ירדו אז עדרי... חזירים רבים, שמלאו את האויר שאון של נחירות מחרישות אזניים.

בלוקס ח', 33, מתואר מעשה שכזה: ישו מגיע עם תלמידיו, אחרי הרפתקאות של ליל שרקה, ממערב הים לקורסי (ארץ הגרגשי). שם פוגש הוא באדם אשר שני מחנות שדים ורוחות התישבו בתוכו. ישו מגרש מתוכו את הרוחות הרעות ומכניס אותם לתוך עדר חזירים בן אלפים ראש. העדר אחוז הבלהות שטף במורד וטבע בכנרת.

יכולים אנו לתאר לעצמנו על נקלה, מה היתה הרג-שתם של הדייגים החסידיים בחברת עדרי התועבה. כנראה, שיחסים אידיליים, מעין אלה של היום, לא היו קיימים אז כלל.

בעברך על חוף הכנרת תפגוש בנערי רועים וילדים המתהלכים לארכו ומחרוזת דגים קטנים בידם. אין אלה דייגים חובבים הצדים בעצמם, זהו "חיל העזר" של גוררי

* ראה "ים" כ"ה"ל"א, ל"ג"ל"ד.

בתקופה חדשה זו, תקופת האבן התיכונה, שבין השנים 12.000 ו-5.000 לפנה"ס, חלו שנויים מרחיקי לכת בתרבות סביבת הכנרת. בני האדם החלו משכללים את כליהם והם התחילו ליצר כלי-יצור ועצם זעירים. ואז נוצרה גם חכת הדיג הראשונה.

ועתה נוכל לשרטט את דמותו של הדייג הקדמון, שזרק את החכה הראשונה, לפני 12.000 שנה בערך. קומתו קצרה (160 ס"מ) ורחבה, ראשו מארך, לסתותיו בולטות באופן נכר. אפו רחב וחרום ואבריו התחתונים מפותחים יותר מהעליונים. לפני 7.000 שנה החלו מגיעים לסביבה זו הש" מיים הראשונים. באלף הרביעי עסקו כבר תושבי הכנרת בחקלאות אינטנסיבית ונצלו את מקורות המים של הנחלים והמעיינות. באלף השלישי פרחו על שפת הכנרת העיר בית-ירח. תושבי העיר עסקו במסחר, תעשייה ודיג. אם לדון לפי רמת התרבות הכללית של התקופה ההיא היה הדיג מקצוע משוכלל.

במאות האחרונות שלפני כבוש הארץ עמדה כבר על חוף הכנרת המערבי העיר כנרת (היום תל-אל-ערימה, צפון-גית למגדל). מהמחצית השנייה של המאה השלוש-עשרה מתחילה התגבשות הישוב הישראלי בהרי הגליל, אך העמ" קים נשארו בעיקרם בידי הכנענים, שכוחם היה רב במלחמה על פני המישור. לאט לאט התרחב הישוב וירד מן ההרים.

תחלתו של הישוב העברי מסביב לכנרת חלה, כנראה, אחרי שיהושע נצח את מלכי הצפון, וחצור, מצודת השלטון הכנעני בגליל העליון, נפלה (1227 לפנה"ס). השתרשות הישוב התחילה אחרי נצחון דבורה (1200). מכל ימי הבית הראשון יש לנו רק ידיעות מועטות על סביבת הכנרת, אך ברורות הן למדי במדה שזה נוגע לישובי דיג עבריים מסביב לים.

ביהושע י"ט, ל"ה, מוצאים אנו את רשימת הערים מסביב לכנרת, שנמצאו בנחלתו של נפתלי: "וערי מבצר: הצדים, צר וחמת, רקת וכנרת". המסורת מזהה את צר — עיר בקרבת כפר חטיק, חמת במקום חמי טבריה, רקת — טבריה. ולפי אותה המסורת: הצדים היא כפר חטיק, והשם עצמו מעיד שהיה זה ישוב ציידים, כלומר דייגים. היו עוד שני ישובים בימי הבית הראשון בעלי שמות "דייגיים" מובהקים: בית צידא, בצפון הים, וצידתא בדרום (בקרבת צמח). נוסף לכך היה ישוב של בני נפתלי על חוף הירדן בקרבת דגניה, שנקרא בשם כפר גון (אום ג'וני). המקום נקרא כך על שמו של גוני בן נפתלי. מצאנו כבר ששבטי ישראל הנחילו לנפתלי "מלא חבל חרם" בדרום הים, ואם כה הרחי" קו בני נפתלי מן החוף, בודאי שהיו אלה דייגים שצדו בירדן ובכנרת ובזכות זה ישבו במקום.

עם גלות עשרת השבטים יצאו תושבי הכנרת לגולה. משערים, כי שרידים נשארו מהם, ואפילו בתוך הסביבה הזרה של התושבים הקדמונים הכנענים, והיו מהם גם בין

המתישבים החדשים שהובאו מארצות הכובשים לארצנו. אחרי העליה מבבל גדל ישוב הכנרת על ידי תוספת עולים, וגם מתישבים חדשים הגיעו מיהודה. באותו זמן נוסדו אפילו נקודות חדשות וביניהן כפר נחום. אך מצבו של הישוב הזה, שלא נמצא בגבול מדינת יהודה, היה רופף ומחוסר בטחון. הוא סבל תמיד מרדיפות הנכרים וביחוד קשתה עליו ידם של מלכי סוריה, עד שבאו החשמונאים והושיעום. מאז התחיל הישוב לגדול ולהתפתח.

למרום פריחתה הגיעה סביבת הכנרת בסוף ימי הבית השני: "בימים ההם עטרה את חופיו רצועה של מטעים, ששמה מסגרת נאה לכמה מן הערים היפות ביותר שבמזרח הקרוב ההלניסטי-הרומאי. שבע ערים שכנו סביב הכנרת. היכלות ובתי כנסיות, ארמונות והיפודרומים, תיאטראות ומרחצאות שנבנו כולם בסגנון היוני, הביעו את תהילתו של גן-עדן מעובד ונאה זה. התעשייה שגשגה, קול פטישו של הנגר נשמע בחוצות. דייגים חסונים הביאו לבתיהם שלל דגים גדול, שמהם יבשו והוציאו אל מעבר לגבולות הארץ. אריגת רשתות ובנית סירות היו אף הן מן המלאכות הנחוצות" (גלסון-גליק — "הירדן").

גודל הישוב ומלאכתו

הגליל של הימים ההם תפש שטח של בערך 900 מילין מרובעים; זהו פחות משטחו כיום (1341 מילין מרובעים), ומזרח הכנרת לא נכלל בו אז. לפי יוספוס היו בגליל 204 ערים וכפרים. ובנוגע למספר התושבים אומר הוא, שבמקום הקטן ביותר שבגליל היו 15.000 תושבים. אין מטילים ספק במספר הישובים, אך מספר התושבים, שהיה לפי דבריו מעל לשלשה מיליון, הוא מוגזם. אך גם לפי הערכת החוקרים שבימינו היה הישוב בימים ההם גדול פי כמה וכמה מזה של היום. לפי דעתו של החוקר שמואל קליין ז"ל, מנה הישוב היהודי בגליל, בפרוץ המלחמה ברומאים, 1.200.000 נפש. רק מתוך זה תובן לנו החלטתם להתקומם במלכות רומי.

ואם כה צפוף היה הישוב בגליל בכלל, הרי בסביבת הכנרת היתה צפיפותו גדולה במיוחד. על חוף הים ישבו טבריה ומגדל, שנמנו בין ארבעת הערים הגדולות ביותר בגליל ומספר תושביהן היה כ-50.000 בכל אחת. בצד המזרחי של הכנרת היו עוד שתי ערים גדולות, סוסיאת ובית-צידא, ונוסף לאלה ערים וכפרים ששמותיהם וקורר תיהן יבואו בהמשך דברינו. מתוך כל זה אפשר בלי חשש לאמוד את מספר תושבי חוף הכנרת בסוף הבית השני ב-200.000 נפש לפחות. בתוך כל הישוב הגדול הזה היו הספנים והדייגים כח ניכר. מלבדם מצאו את מחייתם בים עושי רשתות, עובדי המספנות, ממליחי הדגים, פועלי הנמלים וכו'. הים היה מקור פרנסה לרבבות תושבים ורמת כל המלאכות, ובתוכן גם הדיג, היתה גבוהה ומשוכללת.

כ"ג באייר - "יום הים"

לרגל תנאי הזמן המיוחדים בוטלו השנה ההופעות הפומביות של של "יום הים".

במרכז פעולות השנה יעמוד מפעל מעוז הים. בכל רחבי הארץ יופק, ע"י היל הנוער של צבא ההגנה, תלוש החבל הימי לישראל, שהכנסתו קודש להקמת המרכז להדרכת ימית צבאית בקיסריה. בעתונות היומית והפרוידית וכן גם בעתוני הילדים והנוער יתפרסם הוכר מיוחד על מעוז הים ועל יום הים. תכניות אחדות ב"קול ישראל" תוקדשנה אף הן לנושא זה.

בבתי-הספר ובארגוני הנוער תוקדשנה גם השנה, כבשנים הקודמות, שעות מיוחדות לפעולה חנוכית-הסברתית. כחומר עזר לכך ישמשו דברי הפרסומת של החבל הימי לישראל - פרקי מקרא, שירי ים, לוח תמונות ועוד; תוצא גם לאור חוברת מיוחדת לקורא הצעיר בשם "המפרש הלבן", שתכלול חומר מגוון ורב לנושא הים.

הרבנות הראשית פנתה בחזר מיוחד לגבאי כל בתי הכנסת "לערוך בשבת, פ' בהוקות, תפלות לעיני הימאים העברים שנספו במלחמה, ולהבדיל, מי שבירך ליורדי הים שלנו המפליגים בימים".

במניפי החי"ל בחזן לארץ

בולגריה

ביוזמתה ובטפולה של ההסתדרות הציונית בבולגריה הוקמו סניפים חדשים של החבל הימי לישראל בסופיה ובכמה מערי השדה. צרפת

בהשתתפותו של מר מ. פומרוק, העושה עתה בפריז בשליחותו של החבל הימי לישראל, הוחל במפעל נרחב לרכישת חברים. "יום הים" יוחג בפריז ב-8 ליוני. באספה החגיגית שתקויים ביום זה ינאמו ה"ה: אדמיראל קאהן, מ. יארבלום ומ. פומרוק.

הנהלה חדשה לנמל חיפה

עם סיום המנדט נתמנתה הנהלה חדשה זמנית לנמל חיפה. לפי הצעת מר קירבי, מנהל הרכבות והנמלים של ממשלת א"י לשעבר, נמסרה הנהלת הענינים בנמל ללשכת הספנות בחיפה, עד אשר תקום הנהלה חדשה ומוסמכת מטעם השלטונות המקומיים החדשים. חברי הנהלה הם ה"ה: י. כספי, סגן נשיא לשכת הספנות, מר ה. ס. סטיבנס, מי שהיה סגן מנהל הנמל עד כה, וע. לנדמן, מזכיר "סולל בונה". ועדה זו הוכרה ע"י מפקד הצבא כהנהלה זמנית לחלק האזרחי של הנמל. מפקד הצבא הודיע, כי יעשה את כל ההקלות האפשריות להמשכת העבודה האזרחית בנמל, במדה שהדבר לא יפריע לפגיו של הצבא. הנמל יחשב לפי שעה כגוף אבטונומי שהוצאותיו יכוסו מההכנסות.

לשכת הספנות בחיפה היא מוסד משותף לסוכני אניות יהודים, ערבים ואנגלים. נוסדה בשנת 1932 וכיום היא מונה 42 חבר.

לתשומת לב המעונינים

משרדי החבל הימי לישראל בחיפה העברו לרח' הרצל 2, בית ידלין. הטלפון - 2954, ת.ד. 1026. אגודת רבי החובלים, הקצינים והמלחים וכן גם הלשכה לימאים העברו לרח' המלכים 72, קומה ג'.

מימי ההפצצות בתל-אביב

בגלל סכנת ההרעשות מן האויר עזבו אניות מספר את הנמל. קצתן יצאו לנמל חיפה לפרק שם את מטענן וקצתן - לנמלי קפריסין ולנמלים איטלקיים.

סוכני האניות בתל-אביב פנו לחברותיהם בדרישה לתת הוראות לאניות שעזבו את תל-אביב לחזור לנמלי הארץ. חלק חזר כבר לחיפה והחל בפריקה.

מצרים מחרימה סחורות א"י בלב ים

ממשלת מצרים הפכה את ים סוף למקום מעבר מסוכן לכל האניות ללא הבדל ארץ המוצא, אם הן נושאות מטען כלשהו לארץ ישראל. תחת סיסמה של הסגר ימי על מדינת ישראל עוצרת מצרים בלב הים כל אניה העוברת בים סוף ומחרימה סחורות המיועדות לארץ ישראל.

בדרך זו הוחרמו מטעני אניות אחדות. מעשים אלה עוררו סערה בחוגי הספנות העולמיים, שכן האחריות על הובלת הסחורות בימים חלה על חברות האניות. בידיעות שנתקבלו בארץ נמסר על איום מצד חברות ספנות אחדות שהן יפסיקו להוביל סחורות גם למצרים אם יחסמו בפניהן את הדרך לארץ ישראל.

הוקם צי מלחמה עברי!

"דילי טלגרף" הלונדוני מודיע בסוף אפריל:

במימי ארץ ישראל פועל עתה "צי" עברי. "ההגנה" מבקשת לשמור ענין זה בסוד, אולם ממקור נאמן נודע לנו על הקמת צי זה ופעולותיו. הצי מכיל מספר יחידות קטנות מצוידות בנשק, ויתכן שביניהן גם קורביטה אחת או שתים. אניות גדולות יותר נרכשו בחו"ל, והן מוכנות להגיע ארצה לאחר סיום המנדט. בין האניות שנרכשו בחו"ל מצויות קורביטות אחדות, לפחות אנית משחית אחת. עתה נעשים מאמצים לרכוש בארצות הברית אניה נושאת אוירונים קטנה.

פגזים נגד דגני כנרת

כמויות גדולות של דגים הושמדו בשעת הרעשת העיר טבריה בתותחי הלגיון הערבי. עשרות פגזים נפלו לתוך ים כנרת ואחרי זמן קצר נראו חמרים של דגים המומים ומתים צפים על פני המים. יש לחשוש שזקקים כאלה יחזרו כל עוד נמשכים הקרבות על גדות ים כנרת. בכך יגרם נזק רב לדייגי הסביבה ולמשקים העבריים שהשקיעו עמל רב בפתוח הדייג בשיטות חדשות.

בסמינריון למדריכים של המחנות העולים

בימי הפסח התש"ה התקיים בגבעת השלשה סמינריון למדריכים של תנועת הנוער הלומד בא"י, שהוקדש ברובו לנושא הים. על המפעל הימי בארץ ועל בעיות ההתישבות הימית הרצו ה"ה: זאב שטיין וי. פרישמן.

חשורן: י. פרישמן, חברי המערכת - ד"ר נ. וידרא, מ. פומרוק, מ. ריבלין, א. ש. שטיין.

**ב"יום הים" הת ש"ח,
ראשון במדינת ישראל העצמאית,
נשלח ברכה נאמה**

למשלת ישראל: לצבא העברי הלוחם: לחיל הים: לחבל הימי לישראל
ולמוסדותיו: לאניות העבריות ולעובדיהן: לדייגים שלחופי ארצנו: לעובדים
בנמלים: לכובשי הים הצעירים.

הגבירו פעלכם לכינונה של הימאות העברית!

**חברת "ניר איפט בונרד" בע"מ,
חיפה**

שרותי ים בע"מ

עמילות מכס • ספנות • הובלה • בטוח
חיפה, רח' המלכים 61. טל. 6339 ת. ד. 1347

**"כרמן" חברה מזרחית
בע"מ**

סוכנות אניות • משלוח סחורות בטוח
תל-אביב, ת. ד. 1246, רח' לילינבלום 19, טל. 4831
חיפה, ת. ד. 1354, רח' המלכים 47, טל. 2587
משרד רשום: ירושלים, בית מצפה, רחוב יפו

מיטב הברכות לימאים באניות
ולשוחרי הימאות העברית בכל אתר ואתר.
אהרון רוזנפלד, סוכן אניות
חיפה, ת. ד. 74, טל. 4241-2

ג'אס ססובר

עמילות מכס
משלוח באניות
הובלה וקומיסיון

חיפה, רח' המלכים 37, ת. ד. 698, טל. 3665

"צים"

**חברת השיט הארצישראלית
בע"מ**

"קדם"

שרותי ימי ארצישראלי בע"מ

חיפה, שער פלמר 4
טל. 4618 ת. ד. 1723

**חברה ארץ-ישראלית
לספנות והספקה**

בע"מ

החברה המזרחית

למחסני ערובה בע"מ

חיפה, ארץ ישראל, ת. ד. 36

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים
בארץ-ישראל
מועצת פועלי חיפה

סולל בונה בע"מ

המרכז הקבלני של ההסתדרות הכללית של
העובדים העברים בא"י

המשרד הרשום:
חיפה, רחוב הנמל, בנין סולל-בונה. ת. ד. 563, טל. 5-4311
משרדים:

תל-אביב, רחוב לילינבלום 39, טלפון 4353
ירושלים, רחוב בן-יהודה 1, טלפון 2486, ת. ד. 1344

"חרות" בע"מ

סניף חיפה, רח' הנמל, בנין סולל בונה
טל. 4789, ת. ד. 648

"הסנה"

חברה ארצישראלית לאחריות
בע"מ

"סמל תנובה"

ערובה לטיב התוצרת
ולמקורה

קופת מלוח וחסכון קואופרטיבית של העובדים
בחיפה בע"מ

הלואה וחסכון חיפה

אגודה הדדית בע"מ, ת. ד. 250, טל. 42-4641
המרכז, רחוב יפו בית האגודה.
סניף בהדר הכרמל, רחוב הרצל בית הסרנות, טל. 4641
סוכנות קרית מוצקין, רחוב רינס 19

נחשון

בערבון מוגבל

חיפה ת. ד. 550
טלפון 4734

אחים סלומון ושות' בע"מ
ספנות - הובלה - עמילות מכס - בטוח

חיפה: מ. מ. ח. בנין פלאפריק
ת. ד. 1452, טלפונים 4839, 3530

ועד הקהלה

העברית בחיפה

מיטב ברכותינו ל"יום היס" המסורתי.
יהי רצון שהימאות העברית תאדיר כח למלוי
היעוד, אשר מדינת ישראל יעדה לה במערכת
מאבקנו לעצמאות ולקוממיות ישראל.

ועד הדר הכרמל

בית תלפיות, חיפה, הדר הכרמל

ועד

קרית ביאליק

ועד

קרית חיים

מועצה מקומית כפר אתא

חברת דרום אפריקה

בנין למשכנתאות בע"מ

חיפה, טל. 3280

חרשת לבני סיליקט חיפה בע"מ

בית-החרשת ומשרד ראשי: מפרץ חיפה

ת. ד. 508

טל. 7189

התאחדות הקרח

חיפה

רח' הרצל 48

"מפרץ"

ביח"ר לקרח ומחסני קרור בע"מ

טל. 7187

מפרץ חיפה

מעדן חיפה בע"מ

מחסני קרור, החסנה וביח"ר לקרח

ת. ד. 1466. טל. 3859

חיפה, רחוב הנמל 14

"רוזנטורס"

שרות לנסיעות

חיפה

תל-אביב

ניו-יורק

"שלב"

הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ

חיפה, רחוב הנמל 46

"הנמל החדש"

קואופרטיב להובלת משא בע"מ

טל. 3829

רחוב הנמל 45

חיפה

"דיגושק"

י. ה. לוי

רח' המלכים 66

חיפה

"אבן" בע"מ

מפרץ חיפה

קרית חיים

ת. ד. 22

חברת החמצו לא"י (מילר ושות')

ביח"ר לחמצן ואצטילן

טל. 3295

ת. ד. 290

חיפה

חברה להנדסה חקלאית

לארץ-ישראל ועבר-הידן בע"מ

ת. ד. 306

חיפה

הקף

חברה להנדסה בע"מ, תל-אביב

תוצרת מזון ארץ-ישראלית

בע"מ

חיפה

ת. ד. 707

א. סברנסקי

עבודות ברזל

חיפה

טל. 4797, רחוב נצרת

מול תחנת הכח הישנה

מלון „ציון”

חיפה הדר הכרמל

„צרכן” אגודה שתופית בחיפה בע”מ
רח' ארלוזורוב 6

מיכאל ליזרוביץ חיפה. קרית אליהו
רח' התקוה 26
מאפיה וקונדיטוריה
מקבל כל מיני הזמנות
לנשפים וחתונות.

מטבחי פועלים בת”א

רח' ברנר, בית ברנר הסניף, רח' אלנבי 130
טל. 3448 טל. 4125

ד”ר ע. וילבושביץ ושות'

משרד טכני
תעשית ותקון מכונות לכל ענפי תעשיה
משרד מרכזי-חיפה. רח' המלכים 15. טל. 3246

ל. אורלוב, מהנדס

חיפה. הנמל 53

י. דיאמנט

תעשית ארמטורה
קבלת אינסטלציות של כל מיני עבודות
מרכז התעשיה: מפרץ. טלפון 7144
סניף: חיפה. רחוב יפו 35. טלפון 2600
נוסד בשנת 1922

י. קלינמן וי. פוגל

בית חרושת לעבוד עץ
חיפה טל. 2542

„החייל”

חרושת טקסטיל בע”מ
תל-אביב
רחוב מקוה ישראל 25

טחנת קמח „מפרץ”. בע”מ

חיפה - מפרץ

טלפון: טחנת קמח 7183
טלפון: משרד 2133
ת. ד. 1530

מ

טחנת קמח חיפה

ת. ד. 686 טל. 2978

דן גבריאל

רח' הרצל 18-20. חיפה, בית הקרנות.
בימ”ס לנעלים והלבשה

ועד

פקידי בית חרשת „שמן”
חיפה

בית חולים בלומנטל

למחלות עצבים ורוח

שותפות.

רופא ראשי: ד”ר קורט בלומנטל
חיפה, הר הכרמל טלפון 2932

מלון „לב-הכרמל”

חיפה הר-הכרמל
טלפונים: 6026
2817

הסנה

חברת הביטוח הגדולה בארץ

גמרה את שנת 1947

בהון וקרנות

בסך הכל

850.000.- לא"י

צבי שקרלט תל-אביב, רח' אחד העם 32
תכשיטים וסמלים

שאול

חיפה, רח' הרצל 47

טלפון 2443

נוסד בשנת 1929

שלמה ונציה ושותפיו

בית מסחר לחמרי בנין ת"א, הגדוד העברי 2

בית דפוס מ. סוכובולסקי

טלפון 3882

סמטת עזה 5

חיפה.

ח. מייזלר

דפוס ובית חרשת לקופסאות

חיפה, מרכז מסחרי החדש, רח' המלך גזר'ג' 52, טל. 3856

נוסד 1925

„אות“ דפוס קואופרטיבי בע"מ

חיפה, מרכז מסחרי החדש, פסד' א, טלפון 2973

נ. ורהפטיג

בית דפוס, כריכיה ותעשית חותמות

חיפה, רחוב הנמל 57, טלפון 3459, ת. ד. 316

בית דפוס „חיפה“ אפרים מרכוס

רח' המזרח 1, מ. מ. י., טלפון 2755

דפוס „אמנות“ חיפה

משה ולוי זרודינסקי

בית דפוס „הדר הכרמל“

מ"ח אש"ל

חיפה, הדר הכרמל, רחוב שפירא 10, טל. 4318

דפוס הפועל המזרחי

בתל-אביב

רח' הרצל 78 פל. 5458

מקבל עבודות דפוס
על כל סוגיהן

ומוציאן לפועל בדיקנות רבה.

חברת האניות
אקטיבולגם
"טרנסמרין"
הלסינגבורג

וסוכניה בתל-אביב

א. רוזנפלד וא. פולני

בע"מ

תל-אביב, רח' אלנבי 87, טל. 3160

שולחים את
מיטב ברכותיהם

ליום הים

קרדיט גומלין

אגודה הדדית בע"מ
(נוסד בשנת 1926)

תל-אביב רח' הרצל 14
פנת רח' לילינבלום
ת.ד. 128 טל. 5137

כל עסקי בנקים קואופרטיביים

בתנאים נוחים

למרחיבי גבולות —

לחלוצי הים

ולחבל הימי לישראל

ש פ ע ב ר כ ו ת

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה
של העובדים העברים בא"י בע"מ

ח ק ל

חברה קבלנית לחקלאות

(מיסודה של יכין ופאזא) בע"מ

תל-אביב, ת.ד. 332, טל. 4365

עיבוד פרדסים, הכשרת קרקעות,

סדור גנות נוי

סניפים בכל המושבות

יכין אגודה שיתופית
חקלאית בע"מ

מפעלי התישבות

משלוח פריהדר

עיבוד מטעים

יכין חברה לתעשיית
שמורים בע"מ

תוצרת פריהדר:

מיצים, ריבות, שמורים

המשרד הראשי:

תל-אביב, רח' לבונטין 5

טלפונים 4158; 4365

מנורה

משרד לאחריות כללית בע"מ
עוסק בכל ענפי הבטוח

המשרד הראשי:
בניני בנק, תל-אביב, אחד העם 13
טל. 4283 / 4284

סניפים
בכל ערי הארץ
ובמושבות

עתיד

חברה לשרות ימי בע"מ

אניות עבריות
מלחים עברים

הסוכנים המנהלים:

אחים ברנט את בורכרד
בע"מ

אניות עתיד לשרותך תמיד.

יעקב כספי

סוכן אניות והובלה
ת.ד. 27 טלפון 3026

רחוב המלכים 76
פנת רחוב המערב מס' 1
מרכז מסחרי-חיפה

אהרן רזנפלד

סוכן אניות

עומד לשרות הקהל המסחרי
בכל עניני הובלה ימית

חיפה
ת.ד. 74 טלפון 4241/2

מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראליים בע"מ

נשר-יגור

טלפונים: 4350
4359
6032

ת.ד. 1696, חיפה